

agendo, & eos illuminando, & primi hoc modo sibi vniunt secundos, & sic deinceps: ita, quod vnitas secundum huiusmodi actum, reducitur in vnitatem secundum principium. Sic & vnitas secundum perfectiones ad hanc vnitatem reducitur. Nam quia ab vno principio habent omnes suas perfectiones: ideo habent eas modo vnito, & connexo. quia Deus, vt sit vna harmonia, & vna melodia in toto vniuerso: semper fines priorum coniungit principijs secundorum, vt dicitur 7. de diu. nom. Sic etiam vnitas secundum finem ad vnitatem secundum principium pertinet. Nam quia omnia procedunt ab vno: ideo dignum est, quod omnia reducantur in vnum. Omnibus itaque Hierarchijs est vnitas principij cuiuslibet Hierarchie, prater hanc vnitatem, est vnitas receptionis, quia tota vna Hierarchia dicitur habere eundem modum recipiendi diuinum lumen: cuiuslibet autem ordini, prater has vnitates, est vnitas operis, quia cuiuslibet ordo dicitur ordinari ad aliquem vnum actum, siue ad vnum opus, vt dominationes ordinantur ad dirigendum, potestates ad resistendum, & sic de alijs. Omnes autem illuminationes in vno angelo prater has vnitates habent vnitatem subiecti. Cum ergo quatuor vnitates sint assignate, subiecti, operis, receptionis, & principij: omnes prelate quatuor vnitates sunt in illuminationibus eiusdem angeli, quia omnes sunt in eodem subiecto: omnes ordinantur ad aliquod vnum opus, quod commissum est illi angelo. omnes et aliquo vno modo recipiunt. Nam si vnus modus receptionis est aliquo modo in tota vna Hierarchia: multo magis erit vnus talis modus in vno, & eodem angelo, & hoc modo possunt multiplicari verba pro libito.

RESP. AD ARG. DVB. I.

AD primum dicendum, quod & secundum naturam, & secundum gratiam habet connexionem Angeli: ita, quod & si differunt specie, conueniunt genere: & si differunt in genere propinquo, conueniunt in remoto: & si differunt in vno genere remoto, conueniunt in alio magis remoto, sic etiam & secundum dona gratuita conuenientiam habent. Nam licet secundum talia dona magis conueniant Angeli vnus ordinis, quam diuersorum: & magis vnus Hierarchie, quam diuersarum: omnes tamen sunt aliquo modo connexi secundum talia dona, cum secundum ea ordinate se habeant ad vnum finem, & ad vnum principium, quod si ne connexionem esse non potest.

Ad secundum dicendum, quod aliqui actus sunt, in quibus conueniunt Angeli, & aliqui, quibus differunt. Nam omnes illuminant, & illuminantur. Vnde quantum ad hunc actum conueniunt omnes ordines: sed quantum ad opera, & quantum ad officia eis commissa, ratione quorum sunt ordines distincti, oportet diuersos ordines differre. Non ergo arguitur, quod nullam habeant conuenientiam

A secundum actus, & opera: sed quod habent differentiam, & conuenientiam. Vel possumus dicere, quod etiam in vno, & eodem actu aliter, & aliter considerato, omnes Angeli conueniunt, & differunt: vt si consideratur illuminare, & illuminari secundum generalem rationem, sic omnes conueniunt, quia omnes illuminant, & illuminantur. Si secundum specialem: omnes differunt, quia non sunt duo Angeli, qui eque clare illuminentur, & qui per omnem modum similiter se habeant ad actum illuminandi.

ARTIC. IIII.

An Angelus alium purget. Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 1. sent. d. 8. art. 2. Et in q. disp. de cogn. Ang. q. 9. ar. 3. Aib. Magn. de Hierarch. q. 7. art. 23. Biel d. 9. q. 2. Land. d. d. 9. 10. q. 1.

QUARTO queritur de actibus Hierarchicis, qui sunt purgare, illuminare, & perficere. Videtur autem, quod vnus Angelus alium non purget, quia purgatio est ab immunditia purgare. In Angelis autem non est aliqua immunditia, cum sint specula clara, & nitida.

Praterea: si Angeli indigerent purgatione, potissime hoc fieret per gratiam, sed solius Dei est infundere gratiam: ergo, &c.

C Praterea: Hierar. diffinitur a Dio. 3. de celest. Hierar. quod est imago diuine speciositatis, sed quod est tale non indiget purgatione: ergo, &c.

IN CONTRARIUM est idem Dio. eod. 3. c. quod ordo Hierar. est quosdam quidem purgare, quosdam vero purgari.

Dub. I. Lateralis.

An Angelus alium illuminet. Conclusio est affirmatiua.

Aegid. de cogn. Ang. q. 14. D. Th. 1. p. q. 116. art. 1. & 4. Et d. 12. ar. 2. Et in q. disp. de Ver. q. 9. ar. 1. Ric. d. 9. q. 4. Seco. d. 9. q. 1. Franc. Mayr. d. 12. q. 1. Th. Arg. d. 9. q. 1. ar. 3. Capr. d. 11. q. 2. ar. 2. Biel d. 9. q. 2. Dur. d. 12. q. 3. Ant. Andr. d. 9. quaest. 1.

VTERIVS autem queritur: Vtrum vnus Angelus illuminet alium. Et vtr, quod non, Aug. 83. q. videtur velle: nihil esse medium inter Deum, & animam: propter quod ibidem ait, quod nec quicquam est melius, quam rationale animal: nisi Deus. Si ergo nihil est medium inter animam, & Deum: multo magis nihil erit medium inter Angelum, & Deum: non ergo vnus Angelus illuminat alium, quia tunc Angelus illuminans esset medium inter Angelum illuminatum, & Deum.

Aegid. super ij. Sen. Pp 3 Prae-

Vnitates, quatuor.

Quaest.

Lumen triplex.

Præterea: non est nisi triplex lumen: naturæ, gratiæ, & gloriæ, sed nullum tale lumen potest Angelus infundere in alium. Nam de lumine naturæ certum est, cum illud sit concreatum Angelo, & sit à creante productum: etiam de lumine gratiæ, & gloriæ planum est, cum talia per creationem habeant esse.

Præterea, si Angelus vnus illuminaret alium, vel hoc esset naturaliter, vel supernaturaliter, nõ naturaliter. Quia etiam Dæmonibus naturalia remanserunt integra, & splendidissima, nec supernaturaliter, quia eorum non est agere supra naturam.

IN CONTRARIUM est Dionysius 3. de cœlesti Hierarchia, volēs quod sicut ordo Hierarchiæ est quosdam quidem purgari, quosdam verò purgare, sic ordo Hierarchiæ est quosdam quidem illuminari, quosdam verò illuminare.

Dub. II. Lateralis.

An Angelus alium perficiat. Conclusio est affirmatiua.

V. de Gabr. Biel. d. 9. q. 2. & alios Doct. supra citatos.

LETIVS autem quæritur: Vtrum vnus Angelus perficiat alium. Et videtur, quod non, quia endelechia, pfectio actus, & forma, idem videntur dicere. sed Angelus non potest naturam corporalem, quæ magis est ei subiecta, perficere, & mouere motu ad formam, ergo multo magis non poterit hoc de natura spiritali, siue de Angelo.

Præterea: illud, quod est plenum formis, non potest vltius formari, & perfici, quia si posset magis formari, & perfici, non esset plenum formis. Sed, vt dicitur in lib. de causis, omnis intelligentia est plena formis: ergo, &c.

Lib. de causis.

IN CONTRARIUM est Dionysius 3. de cœlesti Hierarchia, dicens ordinem Hierarchiæ esse quosdam quidem perfici, quosdam verò perficere.

Resolutio Artic. IIII.

Angelus alium purgare dicitur, quantum ad aliquam imperfectionem, & reuelationem: non quantum ad naturæ maculam, nec ipsius culpā, nec velamen phantasia.

ESPONDEO dicendum, totum ordinem Hierarchicum accipi ex eo, quod à Deo tanquam à Patre luminum deriuatur lumen in superiores Angelos, & ab illis in alios Angelos, sicut videmus in his

A corporalibus, quod à Sole tanquam à fonte luminis deriuatur lumen in aliqua corpora splendida, & refulgentia, vtputa in Lunam, vel in Stellas, vel etiam in aliqua metalla: à quibus postea deriuatur lumen in alia, sic suo modo se habet, & in Angelis: propter quod sicut in his corporalibus non refundunt lumen receptum in alia, nisi corpora munda clara, & tersa. Sic & in spiritalibus suo modo se habet, vt si ab auro, vel argento, vel à calibe percussis à lumine Solis, fiat splendor, & fulgor in alia corpora: oportet illa purgata, & munda esse: igitur si spirituales substantiæ lumen in se receptum debent in alia transfundere: oportet illa esse purgata. Propter quod Dio. 3. de diu. nom. ait, quod oportet purgatores magnæ purgationis, i. munditiæ: alij tradere propriam castitatem, i. munditiam. Non, n. possent eos perfecte illuminare, nisi eos mundarent, & purgarent. Possumus autem cum Dio. 7. de Ecclesiastica Hierarchia dicere, quatuor esse genera purgationum: videlicet ab immundis maculis; & a corruptione, quæ potest rei competere per naturam: ab iniquationibus, quod potest rei competere per culpam: à materialibus phantasijs, quod competit creaturæ rationali propter cognitionem velatam, & enigmaticam, & obscuram. Quarta purgatio est à diminutione, i. ab imperfectione, quia inferiores non sunt ita perfecti, sicut superiores. In Angelis enim nõ est immunditia macularum naturalium, quod possint infirmari, & pati, & sic corrumpi. Nec est in eis iniquatio culpæ, nec cognitio phantastica, quia omnes clarè, & apertè vident, quæ vident.

Luminis corporali de ruario vn-de fiat.

C sed est in eis aliqua diminutio, quia non sunt omnino perfecti. Ideo ab aliqua imperfectione purgari possunt: hoc est ergo, quod Dio. ait in c. præfati, existimandum esse eas. i. intelligentias non immundis maculis, supple quo ad naturam, quod possint naturales maculas, vel corruptiones suscipere: nec iniquationibus liberatas, quo ad culpam, quod possint culpam contrahere, à qua liberentur: neque vt materialium receptiuas phantasiarum, & habeant cognitionem per materiales, & sensibiles phantasias velatam, sed vt à diminutione mundas, q. d. quod non purgantur tribus præfatis modis: videlicet à maculis naturæ, nec ab iniquationibus culpæ, nec à velamine phantasiæ, sed mundantur hoc quarto modo à diminutione, i. ab aliqua imperfectione.

Angeli quo p. cto purgantur.

RESP. AD ARG. ART. IIII.

D primum dicendum, quod Angeli nõ purgantur ab immunditia culpæ, vel etiam phantasiæ, sed purgantur ab aliqua imperfectione, siue ab aliqua nescientia, quia non omnia sciunt, sed aliqua reuelantur inferioribus per superiores.

Ad secundum dicendum, quod purgatio à culpa est per gratiam, quam solus Deus infundit: sed purgatio ab aliqua diminutione, vel ab aliqua imper-

imperfectiōne, siue ab aliqua nescientia, quia nō omnes omnia sciunt, vt communiter ponitur, potest esse per lumen doctrinæ, quod vnus Angelus alteri communicare potest. Dato ergo, quod Angelus possit infundere gratiam, non purgaret vnus alium a culpa, quia in nullo Angelo est culpa. Poterit ergo per lumen doctrinæ vnus purgare alium a nescientia, quæ in multis in inferioribus respectu superiorum esse potest.

Ad tertium dicendum, quod qualibet Hierarchia est imago diuinæ speciositatis secundum proportionem suam, eique possibilem: & quia huiusmodi proportio non reperitur æqualiter in omnibus, quia aliqui sunt ibi superiores, aliqui inferiores; ideo superiores possunt purgare inferiores, tanquam minus proportionatos ad recipiendum in illa plenitudine diuinum lumen.

Resolutio Dub. I.

Angelus alium illuminat Angelum. Idque ex parte Angeli illuminati, il luminantis, nec non ex diuini luminis virtute.

Did autem, qd quærebatur: Vtrū vnus Angelus illuminet alium; Dicendum, quod tripliciter declarare possumus vnum Angelū aliū illuminare. Primo quidem ex parte ipsius Angeli illuminati. Secundo ex parte ipsius Angeli illuminantis. Tertio ex parte ipsius diuini luminis, per quod illuminatur.

Prima via sic patet: Nam sicut videmus in hac visione sensibili, & corporali, sic suo modo se habet in visione intellectuali, & spiritali, sicut ergo nihil, videmus corporaliter nisi in quadam luce corporali, sic nihil videmus spiritaliter nisi in quadam luce spiritali. Vnde Augustinus, 12. de Trinitate, Credendum est, mentis intellectualis naturam ita conlitam esse, vt res intelligibiles naturali ordine, Conditoris disponente, sic videat in quadam luce sui generis incorporea, quæ admodum oculus carnis videt, quæ in hac corporali luce circum adiacent. Quidquid ergo intellectualiter cernitur, in quadam luce intellectuali videtur. Ita quod de hac luce intellectuali loquimur, sicut loquimur de ipsa intellectuione, siue de ipsa actione intellectus, natura quidem illa, quæ est sua intellectualis actio, est sua intellectualis lux. Propter quod Deus sicut essentialiter est sua intellectualis actio, sic essentialiter est sua intellectualis lux. Nō igitur participatiue, sed substantialiter, & essentialiter Deus dicitur esse lux: cum nihil sit ibi de opposito lucis. Iuxta illud Ioan. Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. Omnis autem alia intellectualis substantia infra Deū, sicut potentialiter se habet ad suum actum intelligendi, sic potentialiter se habet ad suum lumen intelligibile: vt sicut intelligit per actum intelligendi, qui non est sua substantia, sic potest perfi-

Aci per aliquod lumen intellectuale, quod nō est sua essentia, & quia participatiue se habet ad tale lumen, conueniens est, quod non habeat ipsum in omni plenitudine, vt possit secundum huiusmodi lumen aliquam perfectionem recipere.

Distinguemus ergo duplicem potentialitatem: vnā materiale, quæ est causa receptionis transmutabilitatis; & aliam intellectualem, quæ est causa receptionis intelligibilis. Ab hac autem potentia ita intellectuali nulla forma, abstracta est penitus liberata, nisi sola forma prima, natura scilicet diuina. omnes igitur alie spirituales substantie propter istam potentialitatem, quam habent intellectualem, quia intellectus in eis non est omnino terminatus, & perfectus, & quia non habent omnem plenitudinem lucis intellectualis, sed eam cum quadam diminutione participant, large accipiendo diminutionem, possunt aliquam purificationem, & illuminationem suscipere. Vnde & Commentator in 3. de anima ait, non esse oporandum, quod prima materia sit causa receptionis simpliciter, sed est causa receptionis transmutabilis. causa autem receptionis simpliciter, & vniuersaliter, vt ait, est ista natura, scilicet potentia intellectualis, Et subdit, qd ex hoc modo est potentiale, vt intelligentiæ abstractæ purificent se ad inuicem. Et ait, quod illud, quod est liberatum ab hac natura, videlicet quod nihil possit recipere, est primus intellectus, idest Deus.

C Quidquid ergo sit de intelligere Angelorum omnino naturaliter, secundum quod intelligentes in proprio genere, ad quod sufficientes species concreant. Certum est tamen de intelligere ipsorum, prout intelligunt per illuminationes diuinas, quod sunt in potentia ad tales illuminationes, ratione cuius potentialitatis de se quandam imperfectiōnem habent, ratione cuius imperfectionis, & diminutionis, possunt tales illuminationes recipere. Et quia secundum ordinem debitum huiusmodi receptio, diuinæ illuminationes perueniunt ad inferiores Angelos per superiores. Quia lex diuinitatis est, & ordine diuino omnino est hoc diuinitus promulgatum, secunda, idest secundas intelligentias participare illuminationes per primas, vt dicitur Dio. 8. de celesti Hierarchia. Diximus autem, quod large loquimur de diminutione, & imperfectiōne, quia potest sumi diminutio, & imperfectiō priuatiue, cum quis diminuitur, & priuatur aliquo bono sibi debito per naturā, sic nec Dæmones sunt priuari, vel diminuti tali bono, quia, vt supra per Dio. diximus, naturalia eis remanserunt integra, & spēs dida. Alio modo potest accipi talis diminutio, & imperfectiō quasi negatiue, quia nō habet omnem perfectionem, & omne complementum, qd potest habere quocunque modo. Ex parte itaque Angeli illuminati, quia non habet omnem perfectionem, quam potest habere, & quia est in eo potentia ad recipiendum diuinas illuminationes, quia talia deueniunt in inferiores Angelos per superio-

Com 1.14

superiores, consequens est, quod superiores possint inferiores illuminare.

Secunda via ad hoc idem sumitur ex parte ipsius Angeli illuminantis, quia nunquam agens expellit oppositum, nisi introducendo propolitur. Angelus ergo superior purgat inferiorem illuminando ipsum. Ipsa ergo potentialitas, & ipsa imperfectio inferiorum, loquendo de imperfectio- ne large, & etiam modus agendi superiorum, in quo modo communicant cum omnibus agentibus, quod non tollunt priuationem, nisi introducendo aliquid positivum, sufficienter ostendit superiores Angelos illuminare inferiores.

Dei. & solis
analogia.

Tertia via ad hoc idem sumitur ex parte diuini luminis videmus enim hunc Solem corporealem per virtutem suam usque ad intima terræ penetrare: ut mineralia, & ea, quæ generantur in ventre terræ, virtute Solis, & stellarum generantur: sic, & multo magis ille Sol spiritualis, Deus suo lumine intellectuali, ad omnia intellectualia, siue ad omnes Angelos, & etiam usque ad rationalia, siue usque ad homines pertingit. Et quia hoc fit quodam ordine, quia lex diuinitatis est vltima reducere in suprema per media, consequens est, quod prima Hierarchia immediate illuminetur a Deo. secunda illuminetur mediante prima, infima mediante media, nostra autem Hierarchia mediante infima. Vnde Dio. 7. de di. no. ait, q̄ monas, & vnitas substantialiter: tres autem personaliter, idest Trinitas, & vnus Deus, à supercelestibus essentis, i. ab Angelis usque ad nouissima terræ, i. usque ad nos exēdit bonitatis suam. Si ergo tanta est efficacia diuini luminis, & hoc ordine huiusmodi efficacia in actum progreditur, quia infima pertingit per media, sicut omnes Angeli sunt medij inter Deum, & nos; ideo à Deo illuminamur per Angelos, sic superiores Angeli sunt medij inter Angelos inferiores, & Deum, ideo lumen diuinum ad inferiores Angelos habet peruenire per superiores.

RESP. AD ARG. DVB. I.

Medij inter Deū, & creaturā rationalē an sit.

Voluntas. & intellectus quid dicitur.

AD primum dicendum, q̄ licet secundum voluntatem, & sē gratiā immediate se habeat quilibet creatura rationalis, & intellectualis ad Deū, quia solus Deus infundit gratiam animæ; tamen secundum intellectū, & secundum illuminationem Angeli sunt medij inter nos, & Deū, & superiores Angeli sunt medij inter Deum, & inferiores: sic, ut semper secundum quandam ordinem deriuatur diuinum lumen in inferiora per media. Non enim habet omnino eundem ordinem voluntas in volendo maxime volubilia: & intellectus intelligendo maxime intelligibilia, quia licet in executione ea, quæ sunt ad finem, possint precedere finē, in volitione tamē semper finis, & maxime volubile, vel id, quod apprehenditur, ut tale, præcedit id, quod est ad finem: & quod est minus volubile, ut secundum hunc modum semper voluntas habeat immediatum ordinem ad finem: vel ad id, quod si-

Abi proponit, ut finem, quia sicut in mouendo voluntatem generaliter, non refert bonum; & appetens bonum: sic in mouendo eam, ut finis, non refert finis, & appetens finis. sed non si est in intellectu, quia aliquā, & ut plurimū, maxime intelligibilia sunt nobis minus nota, quā minus intelligibilia, ut quodā ordine per intellectū tendamus in maxime intelligibile. & sicut per intellectum sic gradatim ascendimus, sic diuina illuminatio fin quoddam gradus in nos descendit, quamuis gratia & charitas, & huiusmodi dona, per quæ voluntas Deo coniungitur, & in Deum tanquā in finem, & in quid volitum tendimus, immediate sint in nobis a Deo.

Ad secundum dicendum, quod vnus Angelus non illuminat alium causando in eo lumen naturæ, vel gratiæ, et gloriæ: sed illuminat ipsum fortificando intellectū eius, quo fortificato, incipit aliqua scire, quæ prius nesciebat.

Ad tertium dicendum, quod Angelus superior ipsum intellectum naturalem inferioris Angeli mouat, & confortat, ut possit per huiusmodi intellectum intelligere aliqua etiam supernaturalia, quæ prius intelligere non poterat. intellectus ergo, qui fortificatur, est naturaliter inditus Angelo, per quem intellectum sic fortificatum, & per consequens illuminatum, potest etiam supernaturalia cognoscere. Et si dicatur, q̄ Angelus superior hoc faciendo agit supra naturam; Dicimus non esse inconueniens aliquid, ut organum, & in virtute alterius, agere ultra suā speciem. & quia Angelus superior recipiens illuminationem diuinam, & eam transfundens in Angelum se habet, ut organum; non est inconueniens ipsum secundum hunc modum agere ultra suam naturam, & illuminare inferiorem de diuinis mysterijs, ad quæ secundum suam naturalem cognitionem non posset perungere.

Agere supra propriā naturam, quod sit possibile.

Resolutio Dub. II.

Angelus alium perficit Angelum, diuinam scientiā communicando, non nouam speciem, aut formam imprimendo, sed intellectum conformando. Ennat enim inferioris cognitio a notitia superioris, sicut riuuli a fonte prodeunt.

AD id autem, quod quærebatur: Vtrum vnus Angelus perficiat alium; Dicimus cum Dio. 7. de di. no. Perfectio est diuinæ scientiæ assumptio. secundum hoc enim vnus Angelus perficit alium, in quantum communicat ei diuinam scientiam, & facit scire diuina mysteria: ut si oculus corporalis non purgatus debet aliquid videre, prius oportet, q̄ purgaretur. Secundo, q̄ illuminaretur. Tertio purgatus, & illuminatus videret. & quia visio est perfectio oculi, diceretur oculus purgari, illuminari, & perfici: ita, quod perfectio oculi corporalis consisteret in ipsa cognitione visibilium. Sic perfectio Angeli illuminati consistit in ipsa

Perfectio quid.

ipsa acceptione diuinæ scientiæ, vel in ipsa cognitione diuinorum mysteriorum, secundum ergo quamlibet notitiam dicitur perfici intellectus. & sicut accipit nouam notitiam, vel nouam scientiam, sic dicitur accipere nouam perfectionem: potissime tamen dicitur perfici secundum notitiam diuinorum, quia Deus est fons omnium perfectionum, & scientiarum, propter quod signanter Dio. perfectionem vocauit assumptionem diuinæ scientiæ, vel notitiam, quam habet Angelus de rebus diuinis. Et licet secundum cognitionem diuinæ essentia, vel Trinitatis personarum, & secundum omnem notitiam illam de Deo, sine qua non potest esse beatitudo nostra, vnus Angelus non illuminet alium, tamen secundum cognitionem diuinorum mysteriorum, quia inferior Angelus non videt in Deo omnia mysteria, quæ videt superior, potest vnus alium illuminare, & perficere, vt tota ista perfectio sit in ordine ad Deum, qui est fons luminis, & perfectionis.

Angeli in quibus illi minent, & illuminantur, & in quibus non.

Potest autem huiusmodi perfectio, & huiusmodi notitia quadrupliciter sumi in ordine ad Deum, vt dicatur vno modo perfectio in ordine ad Deum, quia est omnino immediate a Deo. Secundo modo, quia est de rebus diuinis, siue de diuinis mysterijs. Tertio modo quia est in Deo. Quarto modo, quia est sicut in Deo. Secundum primum modum perficiuntur illi de prima Hierarchia, qui immediate perficiuntur a Deo, & qui dicuntur esse in vestibulis Dei, vt vult Dio. 7. de angelica Hierarchia. Alijs autem tribus modis perficiuntur omnes alij Angeli. Nam licet inferiores Angeli perficiantur, & notitiam accipiant a superioribus Angelis, tamen illa notitia est de rebus diuinis, & in Deo, & hæt aliquam similitudinem cum notitia ipsius Dei, siue cum notitia, quæ est in ipso fonte, siue in ipso Deo. Est enim talis notitia de rebus diuinis, quia de diuinis mysterijs, siue de diuinis legibus, siue diuinis rationibus. Nam ad hoc est principatus in Angelis, secundum quem principatum fortiuntur alia, & alia officia, vt exercendo talia officia eis commissa, regnum nostrum, idest Hierarchia nostra humana aggregetur ordinibus Angelorum; propter quod Deus leges, & rationes, & mysteria, secundum quæ vult gubernare hunc mundum, & saluare electos, reuelat superioribus Angelis, qui postea reuelant, & dant de eis notitiam inferioribus, ergo benedictum est, quod talis notitia est perfectio in ordine ad Deum, quia est de rebus diuinis. Secundo est in ordine ad Deum, quia est in ipso Deo. Nam Angelus superior illuminat, & confortat intellectum Angeli inferioris, vt sic illuminatus inferior cognoscat diuina mysteria in ipso Deo, qui prius cognoscere ea non poterat, vt in sequenti questione patebit. Tertio talis notitia dicitur perfectio in ordine ad Deum, quia habet quandam similitudinem cum notitia, quæ est in ipso fonte, siue in ipso Deo. Non enim æquatur illi notitiæ, quia notitia Dei in infinitum excedit notitiam cuiuslibet creaturæ, tamen immitatur eam. quia sicut Deus in seipso videt illa mysteria, & illas le-

Angeli inferiores quos perficiant.

A ges, secundum quas disposuit gubernare mundum, & saluare electos, sic & Angeli illuminati, illa mysteria, & illas leges in Deo vident, vel huiusmodi notitia hæt similitudinem cum notitia, quæ est in fonte, siue in ipso Deo, quæ sicut ab illa notitia, quæ est in Deo velut a fonte deriuantur riuuli, & fiunt notitiæ in angelis superioribus. Sicut ipsi Angeli superiores habent quandam notitiam, quasi fontalem, a qua deriuantur notitiarum riuuli, & fiunt notitiæ in Angelis inferioribus. Ipsi insuper Angeli, quantuncunque inferiores, habent notitiam quasi fontalem, a qua deriuantur riuuli notitiarum, & fiunt notitiæ in hominibus.

RISP. AD ARG. DVB. II.

B

primum dicendum, quod vnus Angelus non perficit alium imprimendo ei speciem aliquam, vel formam, sed hoc facit confortando intellectum eius, qui confortatus, & fortificatus, incipit aliqua videre in Deo, quæ prius non videbat.

Angelorum perfectio.

Ad secundum dicendum, quod quilibet Angelus est plenus formis, & speciebus, quantum ad ea, quæ cognoscit naturaliter, vt nunquam recipiat nouam speciem, tamen quantum ad diuina mysteria, & quantum ad aliqua futura contingentia, quæ certam cognitionem habent in solo Deo, potest vnus alium illuminare, & perficere. non imprimendo sibi nouum lumen, vel nouam speciem, sed fortificando intellectum eius, vt incipiat illa videre in Deo, quæ prius videre non poterat.

C

ARTIC. V.

An illuminatio fiat per veritatis propositionem.

Conclusio est affirmatiua.

Aegidius Quol. 6. q. 16.

D

VINTO queritur de modo, & qualitate istorum actuum. Queritur enim cuiusmodi, & qualis sit ista illuminatio. Et videtur, quod sit per impressionem, & per actionem immutantem, non nouum lumen inducentem, sed indutum augmentantem. Sic enim videmus in corporalibus: quia carbo minus ignitus, fortificatur ad præsentiam carbonis magis igniti, quæ fortificatio per immutationem fit, non per immutationem, quæ de non calido faciat calidum: & quæ inducat nouam caloris formam, sed quæ de calido facit magis calidum, & quæ formam caloris indutam intendit, & augmentat. Immutatur enim non solum frigidum a calido, sed minus calidum a magis

a magis calido. Sic ergo a simili, & multo magis intellectus Angeli superioris, tanquam magis illuminatus, & accensus, ad sui præsentiam immutationem faciet in intellectu Angeli inferioris, per quam immutationem dicetur confortare, & fortificare intellectum eius, & dicetur ex hoc augmentare lumen ipsius.

Præterea, quod est finis in corporibus, hoc est ordo in spiritibus: sed corpora sic situata possunt se ad inuicem confortare, & se inuicem immutare, ut patet in carbonibus ignitis. ergo & in ipsis Angelis cum sint ad inuicem ordinati hoc idem fiet.

Præterea videtur, quod hoc fiat per luminis emissionem per exemplum, quod videmus in corporibus, quia Sol hoc modo nos illuminat, emittendo suos radios, & multiplicando suum lumen usque ad nos, ergo a simili vnus Angelus illuminabit alium, suum lumen præfens faciendo usque ad intellectum alterius Angeli, sicut Sol facit lumen suum præfens usque ad nos.

Præterea potest Angelus suam essentiam facere præsentem in magno spatio, quia potest operari in valde magno spatio, & ubicunque operatur ibi est: non quod extendatur extensione illius spatij, sed sicut anima rationalis est tota in toto corpore, quod informat, & tota in qualibet parte; sic Angelus est totus in toto spatio, in quo operatur, & totus in qualibet parte: ergo si Angelus potest suam essentiam facere sic præsentem alicui magno spatio potest facere præfens suum lumen, poterit ergo facere præsentiam sui luminis usque ad intellectum alterius Angeli, & hoc modo illuminare ipsum.

Præterea illuminare est agere, sed quod non tangit, non agit. Si ergo vnus Angelus non attingit alium per suum lumen, non illuminabit ipsum.

IN CONTRARIUM est, quia substantia spiritalis ubi operatur, ibi est, ut vult Dam. 1. lib. c. 16. Si ergo sic Angelus illuminaret alium agendo in ipsum, siue hoc esset, quia ipsum confortaret, siue quia ipsum lumen præfens faceret: esset ille Angelus in alio Angelo, & illaberetur ei, quod est inconueniens.

Dub. I. Lateralis.

An illuminatio sit idem, quod purgatio,

Conclusio est negativa.

Alb. magn. de statu Ang. q. 6. artic. 7. Gabriel Biel d. 9. q. 2.

UTRIUS autem queritur: Vtrum huiusmodi illuminatio sit idem, quod purgatio. Et videtur, quod sic, quia hoc est illuminare alium Angelum, facere ipsum aliqua intelligere; sed intellectus magis purus, eo ipso, quod magis

A purus est, plura intelligit. Idem est ergo purgare, & illuminare.

Præterea, quæ vni, & eidem sunt eadem, inter se sunt eadem: sed purgatio, & illuminatio vni, & eidem sunt eadem, quia sunt idem, quod diuinæ scientiæ assumptio, ut vult Diony. 2. de cæl. Hierarchia, ergo &c.

IN CONTRARIUM est Dionysius de cæl. Hierarchia, qui distinguit purgare ab illuminare.

Dub. II. Lateralis.

An illuminare, & perficere sint idem.

Conclusio est negativa.

Gabriel Biel, d. 9. q. 2. &c.

UTRIUS queritur: Vtrum sit idem illuminare, quod perficere. Et videtur, quod sic, quia idem Dionysius eodem 7. c. non solum purgationem, & perfectionem; sed et ipsam illuminationem dicit esse diuinæ scientiæ assumptionem, omnia ergo ista tria sunt vnum, & idem.

Præterea idem est illuminare, quod manifestare: & idem est manifestare, quod notum facere, sed in hoc perficitur Angelus, quia ei notificatur, & manifestatur aliquid: & quia secundum hoc illuminatur ergo, &c.

C

Dub. III. Lateralis.

An actus Hierarchici diuersum ordinem habeant

Conclusio est affirmatiua.

Gabriel Biel d. 9. q. 2. A. b. q. 1. art. 7.

UTRIUS queritur, secundum quem ordinem se habeant ista tria. Et videtur, quod prius Angelus purgetur, quam illuminetur, quia nunquam materia induitur forma proposita, nisi prius expolietur opposita. Cum ergo purgatio sit expoliatio a nescientia, & sit expoliatio ab opposito, illuminatio sit acceptio luminis, & sit quasi accipere formam propositam, purgatio erit prior illuminatione.

IN CONTRARIUM est, quia sicut Angelus inferior hoc patitur, sic superior hoc agit, & econuerso: sed superior non purgat nisi quia illuminat, propter quod prius intelligitur illuminare, quam purgare, ergo &c.

Præterea videtur, quod perficere sit prius, quam illuminare. Nam perfectio est acceptio scientiæ: & hoc videtur esse in nobis informatio intellectus per speciem: illuminatio autem est acceptio luminis, vel

vel confortatio secundum lumen, & hoc videtur in nobis esse vno intellectus possibilis ad intellectum agentem, sed intellectus possibilis prius videtur recipere speciem, quam lumen intellectus agentis, quia illud recepit recipiendo speciem, ergo &c.

IN CONTRARIUM est, quia cum lumen intellectuale sit quasi medium deuenienti in cognitionem, & in notitiam intellectuale, prius erit illuminatio, quam huiusmodi notitia, ergo &c.

Dub. IIII. Lateralis.

An prima, media, & ultima dantur illuminationes.

Conclusio est affirmatiua.

ALTERIVS queritur: Vtrum in illuminatione Angelorum sit dare illuminationes primas, medias, & ultimas. Et videtur, quod non, quia intelligens aliqua primo, aliqua secundo, aliqua tertio, intelligit cum discursu. Angeli non intelligunt cum discursu, ergo &c.

Præterea Angeli exercentes sua officia secundum huiusmodi Hierarchias, efficiuntur deiformes, sed in Deo non est dare tales gradus, ergo &c.

Præterea omne, quod recipitur in aliquo recipitur secundum modum rei recipientis, sed natura Angeli, vel eius intellectus non se habet, ut primus, & secundus, & tertius. Nam cum sit una natura Angeli, & intellectus eius sit aliquid sequens naturam, oportet, quod se habeat vno modo, non ergo fient in eo illuminationes primæ, mediæ, & ultimæ.

IN CONTRARIUM est Dio. 10. de celesti Hierarchia dicēs, quod secundum se unusquisque, & celestis. i. angelicus, & humanus animus ultimas habet, & primas, & medias ordinationes, secundum vnamquamque Hierarchiarum illuminationum. vbi: Cōmē. vult, quod singuli spiritus angelici in seipso virtualiter discreti sunt continentes virtutes, id est illuminationes primas, medias, & ultimas.

Resolutio Art. V.

Angelus alium illuminat Angelum, non per directam actionem, aut excitationem; sed per veritatis propositionem. Alius. n. alium illuminare suo modo dicitur, sicut inter homines alius alium docet. Id vero maxima cum differentia dictum esse censemus.

RESPONDEO dicendum, ad quoniam primam, quod de modo illuminationis Angelorum loquitur Dio. vlti. de angelica Hierarchia ostēdēs, quod hoc modo superiores Angeli docent inferiores, quia superiores habent dentes, per quos diuidunt species, & conceptus. Intelligunt, n. superiores Angeli per vniuersaliores species, & habent vniuersaliores conceptus, in quibus i-

A riores non sufficiunt ad intelligendū, sed ipsi superiores diuidūt illos conceptus. i. particulatim proponendo eos inferioribus, ut possint illos capere, sicut nutrix masticat cibum, ut possit, de illo puer comedere: sic subtiles, & industres, siue sint homines respectu hominum, siue Angeli respectu Angelorum mastificant proponēdo alijs, quia diuisim, & particulatim proponunt ea, quæ ipsi succinēt, & compendiose, & sub paucis cōceptibus capiunt. ut ergo sit ad vnum dicere, nihil est aliud vnum Angelum illuminare, & docere alium, quam manifestare sibi veritatem. Nomen enim luminis, siue in corporalibus, siue in spiritualibus a manifestatione impositum est sic, & nomen doctrinæ a manifestatione impositum est. Hoc est enim alium docere, sibi veritatem manifestare: & hoc est veritatem manifestare, eam nescienti hoc modo proponere, quod possit eā capere.

Dixerunt enim quidam, & magni, quod cum ad intelligendum concurrant duo, potentia intellectiua, & similitudo rei intellectæ; vnus Angelus illuminat alium dupliciter. Primo potentiam intellectiuam confortando. quia ut aiunt, hoc est ordo in spiritibus, quod est situs in corporibus. propter quod secundum eos sicut carbones igniti ad inuicem situati, vnus confortat alium, & potissime magis ignitus, minus ignitū: sic quia Angeli sunt ad inuicē ordinati, & huiusmodi ordine se inuicem confortant: ita, quod superior tanquam magis ignitus, & illuminatus confortat inferiorem.

Secundo vnus Angelus docet alium similitudines rerū, & conceptus suos sibi proponēdo eo modo, quo alter potest, vel possit capere. Sed huiusmodi dictum propter tria, intellectum nostrum non quietat.

Primo quia videtur velle, quod Angelus superior aliquid agat in intellectum inferioris, & quia substantia spiritualis vbi operatur ibi est, esset Angelus superior in intellectu Angeli inferioris, & per consequens illaberetur eius essentia.

Secundo huiusmodi dictum nostrum intellectum non quietat, quia vult Angelum superiorem suos conceptus inferiori proponere, eo modo, quo possit capere, & confortare eius intellectum: sed, ut patebit, non ideo aliter superior intellectum inferioris confortat, nisi & veritatem ei proponendo.

Tertio huiusmodi dictum nostrum intellectum non quietat, quia vult, quod Angelus superior prius confortet intellectum inferioris, quod ei veritatem proponat. quod se habet econuerso, quia primo proponit, quod confortet; concedimus tamen, quod taliter potest accipi huiusmodi confortatio, quod vnus Angelus confortet intellectum alterius: & taliter, quod non, concedere et possumus similitudinē de carbonibus ignitis. Nam taliter potest accipi illa similitudo, quod vnus Angelus confortaret alium: & taliter, quod hoc haberet locum in hominibus, & non in Angelis. & taliter, quod nec in his, nec illis locum haberet, talia, n. exempla, quia non sunt oīno similia, immo multum dissimilia, negari, & concedi possunt. Vnde & nos de talibus exemplis in diuersis locis diuersimode locuti sumus, ut aliquando ea negauerimus, aliquando concesserimus. In eisdem etiam

D. Tho. 1. p. q. 106. art. 1.

Dubia in di. 1. p. q. 106. art. 1.

Carbonum ignitorum similitudo.

* Vide 6. quol. q. 16. & prolo. 1. sent. q. 10.

Aristo. 2. de anima 67. 3. de anima. T. c. 4. & 3. celi. T. c. 67.

* Commen. vt Charthuisianus, Ficinus, D. Th. & alij.

Angeli superiores dantur.

etiam, ut puta in Angelis, ubi negamus non valere ratione magnæ dissimilitudinis, possemus concedere valere ratione alicuius exilis similitudinis.

Sed circa hoc insistere ad modicum valet, propter quod ad declarationem veritatis quæsitæ dicemus, quod nullam actionem naturaliter habent Angeli directe in res corporales exteriores, nisi secundum motum ad situm. Nam & in ipsis corporibus non aliter naturaliter agunt, Angeli vero sunt ipsæ formæ, & nihil agitur in eis nisi, quod pertinet ad formam & perfectionem, propter quod ad hoc, quod angeli possint in Angelos, qui sunt quidam formæ, aliquid directe operari, se non extendit Angelorum posse. Nec valet, si quis diceret, quod Angeli superiores non inducunt directe in inferiores novam perfectionem, vel novum lumen, sed inductum confortant, quia cum huiusmodi confortatio secundum eos sit aliter, quam virtutem proponendo, immo secundum ipsos prius est talis confortatio, quam veritatis propositio, oportet, quod hoc sit per aliquam actionem, quam præter veritatis propositionem habent superiores in inferiores, quod esse non posset, nisi illaberent eis. Est ergo unus modus dicendi, quod superiores illuminant inferiores per directam actionem, qui modus, ut patuit, stare non potest.

Alius dicendi modus est per excitationem. Imaginant autem isti, quod lumen Angeli possit esse præsens, ubi non est substantia Angeli, non, quod illud lumen extēdat, nec, quod protendat, sed quod circumfundatur, vel ut magis proprie loquamur, quod præsens efficiatur: ut sicut essentia Angeli modo, quo arguendo terigimus, potest esse præsens uni magno spatio, licet non extēdatur extensione spatij, sic lumen Angeli potest esse præsens uni magno spatio, licet non extēdatur extensione spatij, immo secundum istos, Angelus per maius spatium potest facere præsens suum lumen, quam suam essentiam, accipientes simile in rebus corporalibus, quia Sol facit præsens suum lumen, ubi non est præsens sua substantia: differenter tamen erit hoc, & illud, quia sicut substantia solis exhibet suam potentiam dimensionis, quia extenditur extensione quantitatis, & est pars in parte, & tota in toto, sic lumen corporale, quod radicitur in illa substantia, & quod circumfunditur ei, multiplicatur multiplicatione spatij, ut non sit idem lumen in hac parte spatij, & in illa. Sed Angelus illud idem suum lumen indivisibile potest facere præsens uni magno spatio, ita, quod erit unum, & idem indivisibile totum in toto spatio, & totum in qualibet parte, sicut & ipsa essentia Angeli tota esse potest in aliquo magno spatio. Dicunt ergo, quod si essentia Angeli illuminantis attingeret intellectum, & per consequens essentiam Angeli illuminati, una essentia esset intra aliam, quia simpliciter tangens simplex tangit secundum se totum. Ad hoc effugiendum, ne unus Angelus illabatur alij, ponunt, quod essentia Angeli luminantis non se faciat præsens usque ad Angelum, sed solum faciat lumen suum præsens, & quasi radios illius luminis præsentes usque ad Angelum illuminatum, a quo lumine illuminatus Angelus excitatus de suo potentiali formarum in seipso similitudinem aliquam, per quam intelligit, veritatem, quam vult eum docere superior Angelus, ita, quod non per directam actionem, sed per quandam excitationem secundum istos, mo-

do, quo dictum est, unus Angelus illuminat alium.

Sed huiusmodi lumen, quod ponunt sic se facere præsens, vel est substantia, vel accidens, vel nihil. ut enim dicit Alpharabius in de ortu scientiarum, scientias nihil esse nisi substantiam, & accidens, & creatorē substantiam, & accidentis benedictum in secula; Si ergo est substantia, & attingit tale lumen, siue talis substantia Angelum illuminatum, quia simplex attingens simplex attingit secundum totum, consequens erit, quod aliqua substantia creata poterit illabi substantiam angelicam, quod est inconueniens. Si autem est accidens: nullum accidens potest esse præsens alicubi, ubi non est præsens subiectum proprium. Nec valeret, si quis diceret, ut ipsi dicunt, quod isti radij spirituales, siue istud lumen angelicum, est minus depēdens, quam lumen solare: & tamen lumen solare potest esse præsens, ubi non est præsens substantia solis, quia lumen illud solare, quod est præsens ubi non est præsens substantia Solis, non est in substantia Solis sicut in subiecto, sed est in aere, vel in alio corpore. sed lumini intellectuali angelico non poterimus dare aliud subiectum, quam substantiam propriam ipsius Angeli. Propter quod tale lumen esse præsens, ubi non est præsens substantia Angeli, est inconueniens dicere. Nec oportet hanc potentiam, quam quidam visi sunt ponere, magis improbare, sufficit enim ostēdisse, quod non sit conueniens nostro proposito.

His itaque prælibatis, dicamus, quod unus Angelus non illuminat alium per directam actionem, ut videbatur dicere positio prima: nec per excitationem eo modo, quo ponit hæc positio secunda, sed per veritatis propositionem, sicut in alijs nostris quonibus diffusius diximus, suo enim modo unus Angelus illuminat alium, sicut & unus homo docet alium. licet enim sit valde differēs istud, sicut: eo tamen modo, quo exequimur, est valde proprium tale sicut. Nam scire non est credere Magistro, sed est cognoscere in illa eadem causa effectum aliquem, quem Magister cognoscit: hoc tamen non obstat, quod nesciat Discipulus, nisi cognoscat effectum in causa, sicut Magister: longe tamen difficilius est habere scientiam, per inuentionem, vel inuenire causam, quam habere scientiam per doctrinam, & doceri de causa, quia habens scientiam per inuentionem, habet intellectum dispersum, & non fixum, cogitans nunc de hoc, nunc de illo: sed habens scientiam per doctrinam, habet intellectum unitum, & ex hoc fortem, & confortatum. Magister ergo volens docere, eo modo, quo potest capere Discipulus, proponit sibi effectum, & causam: & quia secundum hanc propositionem, intellectus Discipuli non spargitur, sed determinatē, & unitē considerat de hoc effectum, & de hac causa, propter quod videt, & cognoscit illum effectum in sua causa. Sic & in proposito Angelus superior videt aliquod mysterium, & aliquem effectum in Deo, quem non videt inferior, sicut videt Magister aliquem effectum in sua causa, quem non videt Discipulus, propter quod Angelus superior proponit illum effectum Angelo inferiori, eo modo, quo ipse potest capere

Angelorum
estio in cor
pora.

Angeli in
Angelos di
recte opera
ri non pos
sunt.

Angelorum il
luminatio
per directam
actionem.

Angelorum
illuminatio
per exci
tationem.

Opinio Do
ctoris.

Angelorum
illuminatio
per verita
tis propo
sitionem.

Angelorum
illuminatio
quomodo
fiat.

capere, tunc Angelus inferior, quia semper videtur causam, in qua relucet talis effectus, & semper videtur Deum, ideo determinatè considerans de ipso effectu sic sibi propositio, incipit videre in Deo illum effectum, quem prius non videbat, & hoc modo dicitur illuminari, & reduci in Deum per superiorem Angelum. Nec vnus Angelus vnquam docebit alium Angelum rationes, & leges gubernationis mundi, vel mysteria, secundum quæ disposuit saluare electos, vel quoslibet alios futuros effectus, qui non habent certitudinē, nisi in solo Deo: nisi illos effectus, vel illa sibi proposita videat in Deo. Angeli enim inferiores nesciunt ea, sed solum crederent de eis superioribus Angelis. Sic enim ponendo, possumus ponere, quod vnus Angelus doceat alium, eius intellectum, & eius lumen intellectualem confortando, sed non eo modo, quo innuebat positio prima: & possumus dicere, quod vnus Angelus docet alium, intellectum suum excitando, sed non eo modo, quo ponebat positio secunda: & possumus dicere, quod cum duo concurrant ad notitiā rei, intellectus, siue potentia intellectualis, & similitudo rei cognitæ, quod utroque modo Angelus superior potest docere inferiorem, in intellectu eius, scilicet confortando, & conceptus suos, per quos representantur res inferiori Angelo eo modo, quo potest capere proponendo. Sed hoc non est eo ordine, & eo modo, quo alij ponunt; quod prius confortet: nec per aliam actionem confortat, quam proponat, ut ipsi innuunt, sed proponendo confortat, secundum hunc, non ponendi modum, vnus Angelus docet alium eius intellectum confortando, nam cum superior determinatè proponat inferiori talem effectum, cum virtus vnita fortior sit seipsa dispersa, quia determinatè inferior considerat de illo effectu, ideo vnitiuè fertur in Deum secundum considerationem illius effectus, & ideo sic vnitus, & per consequens confortatus, ut diximus, incipit illum effectum videre in Deo, quem prius non videbat, hoc etiam modo vnus Angelus docet alium, ipsum excitando, quia propositio sibi aliquo effectu determinatè excitat ipsum, ut vnitiuè, & toto conatu feratur in Deum, secundum considerationem illius effectus, quod faciendo incipit in ipso Deo videre effectum illum. Hoc etiam ponendo utroque modo vnus Angelus docet, & illuminat alium, & intellectum eius confortando, & veritatem ei proponendo: non quod ista duo sint ibi tanquam duo actus, ut alij visi sunt ponere: sed modo, quo diximus, quia ista propositio determinati effectus, & determinatæ veritatis, facit, ut intellectus Angeli totus vnatur in se, & quod vnitiuè de veritate illa, & de effectu sibi propositio consideret in Deo tanquam in causa, ex qua vnitiua consideratione confortatus, & vigoratus, incipit, ut diximus, in Deo cognoscere effectum illum. Ex hoc autem quamuis valde ex exili similitudine possemus concedere exemplum illud de carbone ignito, quia sicut carbo ignitus ad præsentiam alterius carbonis potest in aliquem actum, in quem non posset sine præsentia eius: sic Angelus inferior, secundum ordinem, quem habet ad superiorem:

Carbonum
ignitorum, si-
militer
qualis.

Ariorum: ut quia proponit sibi aliquem determinatum effectum, & aliquam determinatam veritatem, secundum quam determinationem vnatur intellectus eius, & per consequens confortatur, & vigoratur, ut possit in hunc actum, qui est videre illum effectum in Deo, ad quem actum iuuatur modo, quo diximus, per ordinem, quem habet ad superiorem Angelum.

Secundum hanc est positionem, nullam actionem damus Angelo superiori respectu inferioris, cui recta ratio in aliquo contradicat, quia non plus damus superiori Angelo, nisi quod loquitur inferiori, & proponit sibi veritatem aliquam, vel effectum aliquem, & ex hoc excitat ipsum, vel confortat eum, ut consideret de illo effectu in Deo, in quo tanquam in causa habet scientia de illo effectu, ut ex hoc concordemus cum Dio. quod hæc sit illuminatio, diuinæ scientiæ assumptio, vel acceptio, ut ex hoc inferior illuminetur à superiori, quia per eum accipit scientiam de mysterijs Dei, & de effectibus Dei in ipso Deo, & est ex hoc diuina scientia dicatur esse in eo, nam scientia, quæ est de his, quæ sunt Dei, & in ipso Deo, diuina merito dici potest. Loquitur, non Angelus inferior superiori, sicut & Discipulus loquitur Magistro, sed ex hoc non docet eum, nec illuminat ipsum. Superior autem loquitur inferiori, sicut Magister Discipulo, ut ex hoc dicatur eum docere, & illuminare, sed de huiusmodi locutionibus in sequenti Dist. tractabimus.

Angelorum
loquutio.

RESP. AD ARG. ART. V.

Ad primum dicendum, quod exemplum de carbone ignito ratio valet ad propositum, quod Angelus superior aliquid directe agat in inferiorem: valet tamen modo, quo diximus.

CAd secundum dicendum, quod actus actiuorum sunt in patiente, & disposito, ut dicitur in 2. De anima. Propter quod reprehendendi sunt illi, qui volunt determinare de anima, & nihil dicere de corpore, vel volunt determinare de actiuo, & nihil dicere de passiuo. ordo ergo in spiritibus, & situs in corporibus, nec ad confortationem, nec ad aliquid faciendum nisi secundum exigentiam passi, & secundum quod passum est aptum natum recipere, & ideo Angeli superiores non possunt directe agere in inferiores, nec habere directam operationem in eis, sicut habet carbo magis ignitus in carbonem minus ignitum. quia tunc superiores Angeli illaberentur inferioribus, cum hoc sit commune omni spirituali substantiæ, quod ubi operatur, ibi est, sed potest superior veritatem, quam nouit, inferiori Angelo proponere, & sic eum illuminare, & docere.

Actus acti-
uorum in pa-
tiente bene
disposito, c.
24.

DAd tertium dicendum, quod huiusmodi illuminatio non potest fieri per luminis emissionem, vel quod Angelus superior faciat præsens suum lumen, ubi non est præsens sua substantia, quia tunc esset accidens sine subiecto. nam illud lumen sic præsens factum, non esset sicut in subiecto in substantia Angeli illuminantis, cum ponatur talis substantia non esse ibi præsens, nec posset esse sicut in subiecto in substantia Angeli illuminati. quia tunc accidens mutaret subiectum suum: nec in spatio aliquo corporali, quia corpus

Aegid. super ij. Sen. Qq non

non potest esse subiectum talis luminis. cum lumen illud, nec sit corpus, nec virtus in corpore: propter quod modus ille stare non potest.

Ad quartū dicendū, q angelus pōt suū lumen facere præsens alicui magno spatio: sicut pōt facere præsens suā substantiā, vt secundū se totū tam secundū substantiā, quā secundum suū lumē, ēt secundū oīa sua sit totus in toto illo spatio, & totus in qualibet parte: sed tñ nō pōt suū lumen facere præsens, vbi nō est substantia, vt hoc modo illuminet aliū angelū. quia tūc esset accidens sine subiecto: dato tñ, q posset facere sic lumen præsens, qd attingeret aliū angelum, oporteret, q illud lumē illaberet illi alij angelo. qā simpliciter attingēs simplex, totū attingit totū, qd esset magis incōueniēs ponere de huiusmodi lumine, q de ipsa substantia. Nā huiusmodi accidēs illabi alij angelo repugnat ei, & ratio ne, qua accidēs, & rōne, qua qd creatū, sed q essentia angeli alicuius illabat alij angelo, nō repugnat ei rōne, qua essetia, sed rōne, qua qd creatū.

Ad quintū dicendū, q id, qd nō attingit aliud, nō agit directē in ipsum, sed huiusmodi actionē, q est effectū aliquē, vel veritatē aliquā pponere: pōt vnus angelus facere in aliū absq; eo qd ipsū attingat mō, quo volebat cōcludere argumētū: ideo sufficit, q ei illā veritatē proponat, eo mō, quo possit alius capere. Nō, n. angelus hēt cognitionē de rebus, q res agāt in ipsum, sed sufficit, q res sint tales, q sint pportionatæ speciebus in mētibus angelorū, ad hoc, q possit eas angelus cognoscere. Sic sufficit, q angelus superior de veritate, quā vult ostēdere inferiori, formet in seipso particulares cōceptus pportionatos speciebus inferioris angeli ad hoc q possit angelus apprehendere veritatē illā, & secundū illā ferri in Deū, & in Deo tanq i causa excitat, & cōfortat a superiori, mō, quo dixim, possit videre veritatē illā.

Angelorum
cognitio
quo fiat.

Resolutio Dub. I.

Purgatio, & illuminatio sunt idem re: differunt tamen ob diuersos respectus.

Angelus superior quo illuminat inferiorem.

Ad id autē, qd q̄rebat, vtrū sit idē purgatio, qā illuminatio; Dicēdū, q est idē secundū rē: solū differt p respectum ad aliud, & aliud. Diximus, n. q angelus superior illuminat inferiorem, pponendo sibi determinatē veritatē aliquā, & qā secundū illā determinatā proportionē vnit, & determinat intellectū angeli inferioris, & vniēdo, & determinādo cōfortat ipsum, vt vnitiuē feratur in Deū secundū cōsiderationē illius veritatis, vbi hēt illā veritatē cognoscere, illuminatio ergo ista quātum est ex parte angeli superioris nihil est aliud, quā vnio, & determinatio intellectus angeli inferioris: purgatio autem nihil erit aliud, quā recessus ab opposito huiusmodi, & quia vnire, & determinare aliqd est facere ipsum recedere ab opposito illius vnionis, & determinationis: nō angelus superior illuminādo inferiorem xpm purgat, & nō aliter, q illuminando purgat

A Possumus autē dicere, q angelus inferior ante quā illuminet a superiori: quadrupliciter se pōt habere, secundū, q quadrupliciter pōt dici purgari a superiori. Primū si nō sit ei similis. Secundū si sit dissimilis. Tertiū si sit cōfusus. Quartū si sit cōfusus, & dissimilis. Primū quidē mō pōt ei esse nō similis: vt quia nō cogitat de illa veritate, quā vult sibi angelus superior pponere: vel si cogitat, nō cogitat sub isto respectu, q Deus ordinavit sic se facturū: vel, q illa veritas, vel, q ille effectus tāquā quid ordinatū a Deo relucent in Deo: tunc ergo angelus superior poterit purgare inferiorem ab hac nō similitudine. quia proponet sibi veritatē illā tāquā relucētē i Deo, & faciet illū de hoc cogitare, vt vnitiuē ferat in Deū, & aduertat ibi de veritate illa, de qua nō aduertebat. Secundū angelus inferior antequā illuminetur nō solum pōt esse nō similis, sed etiā dissimilis. quia nō solum non cogitat de illa veritate, sed fortē cogitat de aliquo alio lōgē dissimili, & longē diuerso a veritate illa: tūc ergo pōt superior inferiorem illuminare, vt proponat sibi veritatē propositā, quā proponēdo faciat illū recedere ab illa dissimilitudine. Tertiū angelus inferior anteq illuminetur pōt dici cōfusus, i. in determinatus. quia, & si cogitat de illa veritate, quā sibi vult proponere superior angelus: cogitat cū quadā confusione, i. cū quadā indeterminatione. quia nescit quo mō fieri debeat: vtrū hoc mō, vel illo. nec hoc est incōueniēs ponere i angelis, q velint doceri, & q nesciāt totū regimē, qā cū possit fieri pluribus modis, q desiderādo cogitēt sub quadā indeterminatione de illis modis. Mali, n. angeli possunt esse psumptuosi, & dare iudiciū suū de aliqua re futura ante, q sciant plenē veritatem: sed boni angeli in oībus Deo subiecti, nō determinant, nec dāt iudiciū suū, sed expectāt diuinā finem, vel illuminationē superiorū: qn ergo sic se habēt, q superiores proponūt inferioribus aliquā veritatē determinare, dicūt eos purgare a confusione. Quartū angelus inferior pōt esse dissimilis, & cōfusus: dissimilis quidē, quia cogitat de veritate, q est longē dissimilis, & diuersa ab ea, quā vult sibi proponere superior angelus. Cōfusus vero, quia de illa veritate nō est certus, pp qd cum angelus superior determinatē sibi proponit veritatē, quā vult inferiorem docere: purgat eū a cōfusione, & dissimilitudine. In hoc autē quarto mēbro cōprehendunt oīa alia tria mēbra. Nam cōprehenditur ibi tertiū mēbrum, qd erat purgare a confusione, & secundū qd erat purgare a dissimilitudine: quia in hoc quarto mēbro agit de purgatione vtriusque. cōprehenditur etiā ibi mēbrum primum, quod erat purgare a nō similitudine, qā i dissimilitudine includit nō similitudo: sicut in cōtrario includit cōtradiçtio, vt in nigro includit non albū. Sic in dissimili intelligit nō simile. Inde est ergo, q Dio, 3. de cōlectu Hierarch. determinans de purgatione angelorum ait: Oportet itaq; vt exilimo, purgandos quidem puros perfici, liberari omni dissimilitudinis

Angelorum
purgatio
quadruplex.

Dissimile,
& non simile
le quomodo
differunt.

dinis confusione. Idem est ergo purgatio, & illuminatio, differt aut p respectu ad aliud, & aliud. Nam angelus superior proponens veritatem inferiori angelo, de qua vult eum docere, assimilat sibi intellectum inferioris angeli faciendo eum cogitare de eo, de quo ipse cogitat, & vnit, & determinat ipsum: faciendo ipsum vnite, & determinate considerare de veritate illa; & quia semper agens agendo propositum tollit oppositum, ideo angelus superior assimilando sibi intellectum angeli inferioris, & vniendo ipsum: tollit ab eo opposita, videlicet dissimilitudine, quæ opponitur similitudini; & confusione, id est indeterminationem, quæ opponitur vniioni, siue determinationi. Prout ergo intellectum angeli inferioris superior angelus sibi assimilatur, & ipsum vnit, & determinat, dicitur ipsum illuminare, quia vniendo, & determinando intellectum eius, & assimilando eum sibi, confortat eius lumen intellectuale, vt sit potentius ad agendum. sed prout tollit ab eo opposita, videlicet dissimilitudine, indeterminationem, siue confusionem, dicitur eum purgare.

RESP. AD ARG. DV B. I.

AD primum dicendum, qd licet intellectus magis purus sit magis illuminatus, & plura cognoscat; tñ non p respectum ad idem dicitur hoc, & illud, quia dicitur purus, put est liberatus ab appposito: dicitur aut illuminatus: put est consecutus propositum.

Ad secundum dicendum, quod & purgare, & illuminare sunt idem, quod assumere diuinam scientiam, quia hæc duo ordinantur ad illud.

Resolutio Dub. II.

Illuminatio, & perfectio in Angelis sunt idem consequutiue, quantum ad actionem intentionemque agentis, & passi: sed quantum ad passionem passi: vel quantum ad id, quod fit in passo non ite.

AD id autem, quod quærebatur: Vtrum sit idem illuminatio, quod perfectio: dicendum, qd in acquisitione scientiæ est tria considerare: oppositum, à quo receditur: id, per quod scientia acquiritur: & ipsa scientia acquisita, oppositum, à quo receditur, est nescientia: id, per quod scientia acquiritur: est illuminatio: ipsa scientia acquisita est cognitio rei, quam habemus, mediante huiusmodi illuminatione. Omnia autem hæc tria facit angelus superior in inferiori, nam ipsum liberat à nescientia, tollendo ab eo confusionem, & dissimilitudinem, quæ ex hoc inferior est nesciens, vel non est sciens sicut superior quia est indeterminatus in se, & est dissimilis à superiori, & secundum hoc dicitur superior inferiorem purgare. Secundo superior angelus vnit, & determinat intellectum inferioris, & ex hoc dicitur eius lumen intellectuale confortare, & per consequens ipsum illuminare. Tertio angelus superior sic illuminatus à superiori: incipit aliqua scire, quæ prius nesciebat, & quantum ad hoc dicitur perfici. Sic itaque ista

Alia sic
dicitur de
quantitate

Atria se habet: & cum de re constet, de verbis modicum est curandum. Tamen quia questio quærit: Vtrum illuminatio, & perfectio sint idem; dicemus, qd aliqua esse idem, quantum ad præteritum spectat, potest intelligi quadrupliciter: vel ex consecutione, quia vnum consequitur ad aliud: vel ex actione agentis, quia vnica actione fit hoc, & illud: vel ex intentione tam agentis, quàm passi, vel ex passione patientis: siue ex eo, quod fit in passo, quia vnum solum aliquid fit in eo. Illuminatio quidem, & perfectio sunt idem consequutiue, quia vnum consequitur ad aliud. Nam ad illuminationem, vt patet per habita, statim consequitur perfectio: ita, qd sunt simul tēpore hoc, & illud, sicut ad illuminationem aeris statim sequitur visio. Secundo hæc duo sunt idem, quantum ad actionem agentis, quia vnica actione fit hoc, & illud. Nam angelus superior hoc modo purgat, illuminat, & perficit inferiorem, proponendo sibi aliquam veritatem determinatā, qd faciendo eum liberat ab indeterminatione, & dicit eum purgare. Confortat, & vnit intellectum, & lumen intelligibile ipsius, & dicit ipsum illuminare: Facit ipsum illā veritatē in sua causa, id est Deo cognoscere, & dicit ipsum perficere. Et quia hæc oia vnica actione facit superior angelus in inferiori: ideo hæc oia tria quantum ad actionem agentis idem esse dicunt. Tertio illuminatio, & perfectio sunt idem, quantum ad intentionem agentis, & passi. Nam inter hæc oia tria, hoc est finaliter intentum, videlicet perfectio, & diuinæ scientiæ assumptio. Quarto loqui possumus de idēitate illuminationis, & perfectionis quantum ad passionem passi, vel quantum ad id, qd fit in passo, & sic dicere possumus, qd magis sunt duo aliqua, qd vnū aliquid. Nam aliud est intellectum vniere, & ex hoc lumen eius confortare, qd pertinet ad illuminationem, & aliud ex hoc facere ipsum aliquē effectum in sua causa, id est in Deo cognoscere, qd pertinet ad perfectionem. Dicemus ergo, qd quauis angelus superior vnica actione purget illuminet, & perficiat: tñ illuminatio, & perfectio in ipso passo possunt dici duo aliqua: sicut si aperiens fenestrā, & ex hoc illuminans domum vnica actione hoc faciat: in ipsa tñ domo aliud est reformatio fenestræ, aliud illuminatio. Hoc autem dicimus, quia aliquā vnica actione agentis plura in passo fiunt. Possumus autem dicere, qd magis sunt duo aliqua in angelo, illuminatio, & perfectio, quàm illuminatio, & purgatio, quia tñ illuminatio, quàm perfectio, dicunt aliquid positiue, & ex hoc possunt dici duo aliqua. sed purgatio dicit aliquid priuatiue, secundum quē modum magis est non aliquid, quàm aliquid.

Angelorum
purgatio, &
illuminatio
quod dicitur
tant.

RESP. AD ARG. DV B. II.

AD primum dicendum, qd oia illa tria sunt idem, qd assumptio diuinæ scientiæ, quia hoc in eis finaliter intenditur: differunt tñ à se inuicem modo, quo diximus.

Ad secundum dicendum, qd respectu passi illuminare est manifestare causaliter, quia ex hoc fit nota, & manifesta veritas angelo inferiori, quia illud
Aggid. super ij. Sent. Qq 2 mina.

minatur à superiori. Sed veritatem scire, & eam notam, & manifestam habere, est idem quod manifestatio formaliter, propter quod differunt, & differre possunt hoc, & illud.

Resolutio Dub. III.

Actus Hierarchici, qui sunt illuminare, purgare, & perficere, non habent in se prioritatem æternitatis, nec temporis, sed naturalis intelligentia, perfectionis, & complementi. Purgatio, n. est prior illuminatione, quantum ad originem per cōparationē ad passū: sed illuminatio, si ad agens conferatur, prior est alijs. Perfectio vero ad agēs, & passū cōparata, oēs electione p̄cedit.

Tomo I.
prius quot
modis dicitur.

Ad id autem, quod quærebatur, quem ordinem habeāt ad inuicem ista tria, & quod istorum est prius alio, dicendum, quod secundum August. 12. Confess. quadrupliciter dicitur aliud alio esse prius: Aeternitate, ut Deus est prior omnib⁹: Tēpore, ut flos fructu: Electione ut fructus flore: Origine, idest, natura, ut sonus cantu. Cum ergo quæritur, quod istorum triū est prius, & quem ordinem habent ad inuicem, dicemus, quod quantum ad prioritatem primam, secundum, quod aliquid æternitate p̄cedit alia, nihil creatum est prius alio, quia nihil creatum fuit ab æterno. quantum autem ad prioritatem temporis nullum horum est prius alio. Nam in eodem instanti, & simul, cum angelus superior proponit inferiori aliquam determinatam veritatem: vnit, & confortat intellectum eius. vnde dicitur eum illuminare. Tollit ab eo indeterminationis confusionem, vnde dicitur ipsum purgare, & facit ipsum in sua causa cognoscere, vnde dicitur ipsum perficere. Nam in actionibus se concomitantibus simultas est temporis: non obstante, quod vnum causatur ab alio: sicut simul illuminatur aer, multiplicatur color, & fit visio. Aliæ autem duæ prioritates, videlicet natura, siue naturali origine, & electione, idest perfectione, & complemento: locum habent in quæstione proposita. Sciendum tamen non esse inconueniens secundum alium, & alium respectum: & aliqua duo sic se habere, quod vnum sit causa alterius, & econuerso. Non tamen in eodem genere causæ, sicut potio est causa sanitatis in genere causæ efficientis, & sanitas potionis in genere causæ finalis, & quia causa natura est prior effectu, non est inconueniens secundum aliam, & aliam acceptionem, sanitatem natura esse priorem potione, & econuerso: nec est alia, & alia sanitas, quæ p̄cedit, & sequitur potione, sed est eadem aliter, & aliter accepta, & considerata. quia eadem sanitas secundum intentionem agentis est prior potione: secundum receptionem in passu est posterior. Illa ergo prioritas, quæ est natura, vel naturali origine, potest

* Causa si-
bi inuicē cau-
sæ sed non
in eodē ge-
nere causæ
& phyf. t. c.
30.

A comparari ad agens, & ad patiens. prout ergo ad propositum spectat, & p̄senti quæstioni congruit: erit triplex prioritas. Vna originis, prout spectat ad passum. Alia originis, prout spectat ad agens: & tertia, quæ est secundum electionem, idest secundum perfectionem, & complementum. Cum ergo quæritur, quod illorum trium est prius: dicemus, quod quodlibet illorum est prius alijs, aliquo istorum triū modorum. quia origine per comparisonem ad passum, purgatio est prior illuminatione, & perfectione, sed origine per comparisonem ad agens, illuminatio est prior alijs, sed electione, & complemento quantum ad agens, & etiam quantum ad passum, perfectio p̄cedit alia. Sicut enim videmus in materia, quod semper expoliatio ab opposito natura, & origine p̄cedit introductionem p̄positi. quia prius intelligitur materia expoliari à forma opposita, quàm indui proposita, quia non posset indui, nisi prius expoliaretur. sed quantum est ex parte agentis: prius est inductio, quàm expoliatio. quia agens non expoliat nisi quia inducit, & induit: sicut aliquando exemplum posuimus de duobus clavis, ut si agens per clauum, quem haberet in manu, vellet remouere: clauum infixum in ligno, licet tempore simul infingeret vnum, & remoueret alium: tamen prius infingeret, quàm remoueret, quia non remoueret nisi infingendo: ipsum tamen susceptibile, & ipsum lignum prius perderet clauum vnum, quàm reciperet alium. quia non posset suscipere vnum clauum, nisi perdendo alium. Et quia purgatio est remotio à confusione, & ab opposito illuminatio est vnio, & confortatio intellectus, & est inductio propositi: quantum est ex parte passi, siue ex parte ipsius susceptibilis natura, & origine prius est purgatio, quàm illuminatio: ex parte autem agentis est econtractio, aliter ergo, & aliter origine, & natura purgatio p̄cedit illuminationem, & econuerso, sed hæc duor origine, & natura tam ex parte agentis, quàm ex parte passi, p̄cedūt perfectionem. quia natura, & origine ex parte passi prius est purgatio, postea illuminatio, & vltimo p̄fectio. ex parte aut agentis prius est illuminatio, postea purgatio, & vltimo p̄fectio. sed licet origine, & natura tã ex parte agentis, quàm passi perfectio sit posterior illis duobus: in electione, & cōplemēto quantū ad agens, & patiens est prior. quia patiens in seipso, & agens in patiente p̄æligit tanquam magis quid perfectum, & completū, perfectionē illis duobus, cū illa duo propter perfectionem agantur, & fiunt.

Prioritas
notanda.

* Clausi
gno inf-
aus.

RESP. AD ARG. DVB. III.

Ad primum dicendum, quod ex parte materiæ prius est purgatio, quàm illuminatio. ut argumentum obijciebat: sed ex parte agentis est econuerso.

Ad illud

Agens, & pa-
tiens, quid
differant.

Ad illud autem in contrarium patet, quod licet quantum ad susceptionem formæ, & expoliationem oppositi, quantum ad id, quod hæc sunt, sic patiens patitur, ut agens agit. quia passum non induitur alia forma, quam agens induat: nec expoliatur alia, quam agens expoliet: & licet sic sit de rebus habitis, & perditis; tamen quantum ad ordinem habendi, & perdendi, contrarium est de patiente, & agente. quia patiens prius perdit, quam recipiat; sed agens prius inducit, quam tollat.

Intellectus
humanus
prius species
recipit, quam
lumen.

Ad id autem, quod obiiciebatur de intellectu nostro; Dicitur potest, quod intellectus noster recipiendo lumen, & speciem per accidens, quasi tenet modum retrogradum. nam cum deberet prius recipere lumen, quam speciem ratione conditionis suæ, quia est male natus ad sciendum, quodammodo prius recipit speciem, quam lumen: & prius minus nota, quam magis nota. nam anima sicut prius cognoscit alia, quam se: sic prius cognoscit ea, quæ sunt in alio, quam ea, quæ sunt in se. ut sicut cognoscendo alia, cognoscit se: sic cognoscendo obiectum, quod est extra se, cognoscit actum, qui est in se. & quia illum ordinem, quem tenet in cognoscendo, tenet in recipiendo, prout receptio cognitioni deseruit, lumen intellectus agentis, quod est in eadem anima cum intellectu possibilibus, non recipitur in huiusmodi intellectu, nisi mediantibus speciebus, quæ sunt species rerum extra animam, in quarum cognitionem primo progreditur anima. sed licet sic sit in nostro intellectu peruerso, & male nato ad sciendum, non est tamen sic in intellectu angelico. Vel possumus dicere, quod & receptio speciei, & illuminatio non est ipsa perfectio, siue ipsa cognitio veritatis, sed tam istud, quam illud in his, quæ cognoscimus per speciem, præcedit cognitionem. siue ergo receptio speciei sit prior illuminatione, siue econuerso, ipsa tamen illuminatio origine, & natura est prior cognitione, & perfectione.

Ad illud in contrarium, quod illuminatio est prior, quam notitia, siue quam scientia veritatis, quam vocamus perfectionem, patet, quod est prius origine, sed non electione.

Resolutio Dub. IIII.

Hierarchiarum primas, medias, infimasque dari necesse est, tum cognitorum, tum etiam modi cognoscendi ratione.

Ad id autem, quod ulterius quærebatur, utrum in illuminationibus Angelorum sit dare aliquas primas, aliquas medias, aliquas ultimas. Dicendum, quod, ut patuit in arguendo, Dionysius innuit sic esse. quod dupliciter possumus declarare: ex parte cognitorum, & ex parte modi cognoscendi. Ex parte quidem rerum cognitarum rationabiliter poni potest, quod in omnibus Angelis,

A sunt aliquæ illuminationes primæ, aliquæ mediæ, aliquæ ultimæ. Nam aliquæ illuminationes sunt de rationibus gubernationis mundi, & de mysteriis saluationis electorum, inter quæ est dare, aliqua maiora: aliqua minora: aliqua media. Propter quod, sicut ipsæ res per illuminationem cognitæ quendam ordinem habent ad inuicem, sic & ipsæ illuminationes, per quas talia cognoscuntur, quendam ordinem habere debent, ut quædam sint primæ, quædam infimæ, quædam mediæ: nec est inconueniens in talibus esse prioritatem, & originis, & perfectionis: ut quædam illuminationes sint priores aliis origine, & quædam perfectione.

B Secundo hoc idem possumus declarare ex parte modi cognoscendi, ut saltem in Angelis interioribus sit dare illuminationes primas medias, & infimas. Nam, ut diximus, quidam Angeli cognoscunt in ipso fonte: quidam in vniuersalibus conceptibus: quidam in particularibus rationibus. Cum ergo Angelus superior proponat Angelo inferiori veritatem aliquam; oportet, quod ipse proponat ei eo modo, quo ipse potest capere. ideo dicitur superior habere dentes, quia diuidit illos conceptus suos, & ponit ei magis particulariter. sed non est inconueniens, quod ex propositione talis veritatis, intellectus Angeli inferioris confortatus possit illam veritatem videre in vniuersalioribus rationibus, & conceptibus, quam prius fuerit sibi proposita, sicut accidit homini discenti, cui postquam proposita est veritas per multa verba, intellectus eius aliquantulum illuminatus, in paucioribus verbis potest illam veritatem capere.

C Demum autem & Angelus inferior illam veritatem cognoscit in ipso Deo, ut sic ordinatè infima reducantur in Deum per media iuxta legem diuinitatis a Dionysio. 4. de Angelis Hierarchiarum traditam. Dicemus. n. ut etiã communiter dicitur, quod quantum ad naturalem cognitionem pertinet, non est necessaria manifestatio veritatis, neque in Angelis, neque in Dæmonibus, quia secundum hunc modum a principio suæ cognitionis omnia cognouerunt, hoc enim modo Angeli sunt intelligentiæ plenæ formis, & sunt actu intelligentes, vel sunt in potentia accidentali, vel actuali ad intelligendum: ut, quod solum velint se, conuertere super species, quas habent, possint omnia talia intelligere. Sed huiusmodi illuminatio sit de diuinis mysterijs, & de rationibus diuinis, secundum quas possit saluari humanum genus, quas rationes, & quæ mysteria naturali cognitione non possunt cognoscere Angeli, respectu cuius cognitionis non sunt formis pleni, & in actu, sed magis sunt in potentia ad suscipiendam talem cognitionem a superioribus substantijs, siue ab ipso Deo. Propter quod, adiuuante lumine gratiæ, non est inconueniens in huiusmodi cognitione gradatim procedere, ut primo inferiores Angeli suscipiant huiusmodi reuelationem modo magis particulari, & quasi per multa verba: & postea ad huiusmodi reuelationem se habere possint.

Angelorum
illuminatio
de quibus sit.

Ægid. super ij. Sent. Qq 3 sint

Angelorum
illuminatio
nis modus,
& ordo.

sint magis vnitivæ & demum veritatem illam in ipso fonte, & in ipso Deo cognoscant. Dicemus enim, quod sicut veritas aliter proponitur Clericis, aliter Laicis, & si mediate proponeretur laicis, sicut proponitur Clericis, Laici non caperent: non tamen est inconueniens, quod postquam laici apprehenderint aliquam veritatem eo modo, quo proponitur laicis, quod per talem apprehensionem conformati, possint illam veritatem apprehendere vniuersaliori modo, & quasi eo modo prout proponitur Clericis. Sic, & fortè multo magis, si eodem modo proponeretur veritas aliqua superioribus, & inferioribus angelis, inferiores non intelligerent veritatem illam: sed postquam huiusmodi veritas est proposita, modo, quo debet proponi inferioribus, apprehendendo veritatem illam, & ex hoc confortati, non est inconueniens eis, posse intelligere veritatem illam eo modo, quo proponebatur superioribus: & ut sic ascendendo veritatem illam cognoscant, eo modo, quo cognoscunt supremi, videlicet in ipso Deo: nunquam tamen sic inferiores attingunt modum superiorum, quod ita clarè videant, sicut vident superiores, licet ad hoc deuenire possint, quod videant veritatem illam in illo fonte, & in illa causa, in qua vident superiores: nec oportet in hoc dare diuturnitatem tēporis ante, quam reducantur infimi angeli per medios angelos, & per supremos in ipsum Deū, quia sufficit, quod natura, & origine, & causalitate seipsa præcedat. Non oportet autem, quod se præcedant duratione, & tēpore, sicut origine, & causalitate prius est illuminatio aeris, postea multitudo colorū, & ultimo visio: tempore tamen, & duratione se ista non præcedunt, quia in eodem instanti sūt. Sic Deus volens illuminare angelos, & volens eis reuelare sua mysteria, per quæ disposuit saluare electos, facit suum impetum in omnes angelos, sed ex isto impetu sine aliqua alia intermedia causa, soli superiores illuminantur, intelligentes illa mysteria in ipso fonte, & in ipso Deo. Ipsi vero superiores sic illuminati proponunt illa mysteria medijs, ex qua propositione non intelligunt illa mysteria infimi, sed medijs magis particulariter illa mysteria proponunt infimis, ut sit alius illuminandi modus supremos, quia per solum diuinum impetum, & alius illuminandi modus, quia per propositionem vniuersalem, prout supremi proponūt medijs: & alius sit modus illuminandi infimos, quia ex propositione particulari, prout medijs eis particulariter illa proponunt. Medijs ergo reducantur in diuinum impetum per supremos, ut ex propositione illa vniuersali supremorum sint capaces diuini impetus, & possint illa mysteria in ipso Deo cognoscere: infimi autem reducantur in Deum per medios, & supremos, quia infimi immediatè non sunt capaces diuini impetus: sed etiam non sunt immediatè capaces vniuersaliū propositionum, sed solum immediatè capiunt cum eis illa mysteria, quæ particulariter proponuntur

atur: & ex illa particulari propositione manuducuntur in vniuersalem, & ex vniuersali in diuinum impetum, ut sic omnia ibi ordinatè sūt. Ex ipso ergo modo cognoscendi, vel ex ipso modo illuminandi, prout per tales illuminationes angeli reducantur in Deum, possumus ibi dare primum, medium, & infimum: ut primum sit per diuinum impetum diuina mysteria patefacere; medium sit per vniuersaliter proponere, mysteria illa cognoscere: infimum sit per particulariter ostendere, in cognitionem illorum mysteriorum deuenire. Aliqua sunt enim, quæ immediatè quilibet cognoscit in Deo: & aliqua sunt, quæ sic gradatim, & secundum præfactum ordinem perueniunt ad notitiam Angelorum.

Aduertendum autem, quod posuimus similitudinem de Clericis, & Laicis: dicentes, quod sic, & multo magis erat in angelis, quia si veritas talium mysteriorum proponeretur immediatè eo modo inferioribus, quo proponitur superioribus, non caperetur ab eis: sicut si aliqua veritas immediatè proponeretur eo modo laicis, quo proponitur Clericis, non caperetur, nec intelligeretur ab ipsis. Est enim hoc sic, & similiter, quia respectu cognitionis talium mysteriorum sunt angeli in potentia ad cognoscendum: sicut & respectu propositarum veritatum sunt homines ad cognoscendū in potentia. Quia, ut diximus, licet ad naturaliter cognita non sint angeli in potentia, nisi fortè valde accidentali, ad cognoscendū tamen talia mysteria dici possunt esse in potentia, est etiam hoc fortè multo magis in angelis, quā in hominibus, quia multo magis se excedunt angeli, cum sint ad inuicem diuersarum specierum, & diuersorum generum, quā se excedat homines, qui omnes sunt eiusdem speciei.

RESP. AD ARG. DV. IIII.

Ad primum dicendum, quod intelligere cum discursu non dicit solum intelligere aliqua primo; aliqua secundo. Nam & sensus prius dicitur ferri in lucem, quā in colorem: & etiam lux est ratio, quare sensus feratur in colorem, nec tamen propter hoc dicimur sentire cū discursu, quia nō cadit tēpus mediū inter sentire lucē, & colorem. Sic, quia in talibus illuminationibus nō oportet cadere tēpus mediū, nō oportet ex hoc, quod angeli intelligat cū discursu. Dato tamen, quod & ibi caderet tēpus mediū, adhuc nō oportet, quod intelligeret cū discursu. Nā intelligere cū discursu nō solum est aliqua intelligere primo; aliqua secundo; sed et ponit, quod ibi intercitat tēpus mediū, & cū hoc dicit, quod istud tēpus mediū intercitat arguendo, & ratiocinando, prout nos arguendo, & ratiocinando à principijs ad conclusiones discurremus. Nā Angelus etiam secundum suam naturalem cognitionem non intelligit omnia simul: sed oportet, quod primo conuertat se super istam speciem, & intelligat representata per illam speciem, & postea

Intelligere cum discursu quid.

Angeli nō discunt, quā vero rationes dicuntur: intellectus: les, intelliguntur.

postea se conuertat super aliam speciem, & intelligat representata per illam speciem: & postea se conuertat super aliam speciem, si vult intelligere representata per eam, & sic successiue, & quodam ordine potest se conuerrere super omnes suas species, & intelligere omnia representata per eas, nec tamen in huiusmodi successione, & in huiusmodi ordine est discursus, quia si cadit ibi successio, quod aliqua intelligit primo, aliqua secundo, non agit hoc arguendo, & ratiocinando: quæ argutio, & ratiocinatio de necessitate requiritur ad intelligere cum discursu: sic & in proposito, & si non quantum ad modum reuelandi, tamen quantum ad ipsa reuelata non omnia reuelantur simul ipsi Angelo. Si ergo aliqua reuelantur ei primo, aliqua secundo, quantuncumque intercidat ibi tempus medium, non dicitur propter hoc intelligere cum discursu, quia huiusmodi tempus medium non intercidit, quod Angelus ratiocinetur, & arguat, vt sic arguendo, & ratiocinando seipsum ad veritatem ducat.

Ad secundum dicendum, quod licet Angelus sit deiformis, & licet per huiusmodi illuminationes fiat deiformis, non tamen est Deus, nec habet per huiusmodi illuminationes, quod fiat Deus, ideo non oportet, quod æquetur Deo, & quod per huiusmodi illuminationes omnia intelligat simul, sicut intelligit Deus.

Ad tertium dicendum, quod licet sit vnus intellectus angelicus; non tamen æqualiter est dispositus ad omnia æqualiter intelligendum. ideo secundum quod exigit intellectus Angeli, & natura eius, aliqua possunt ei reuelari primo, aliqua secundo, & sic deinceps.

QVÆSTIO II.

De Angelorum ordinibus.

POSTEA quæritur de secundo principali: videlicet de ordinibus Angelorum. Quæritur enim de numero talium ordinum.

ARTIC. I.

An nouem sint ordines Angelorū.

Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 1. p. q. 108. Et 2. 2. d. 9. arti. 3. D. Bon. d. 9. artic. 1. q. 7. Land. d. 9. q. 5. Biel d. 9. q. 1.

ET videtur, q non debeant esse nisi tres ordines. Nam in numero ternario omnia reperiuntur, vt dicitur in 1. c. & mundi. Quia in omnibus reperit principium medium, & finis. In omnibus enim est assignare supremū, medium, & infimum. vnde in eodem primo celi, & mū-

Numerus
Ternarius.
Tex. 6.2.

Adi dicitur, quod hunc numerum, scilicet ternariū, extraximus ex natura rerum. Et ibidem dicitur, quod secundum istum numerum habemus laudare Deum Creatorem præexistentem proprietatibus rerum, ergo ex proprietatibus rerum accipere debemus huiusmodi numerum. & quia ex proprietatibus Angelorum est, quod sic distinguantur secundum ordines; quia Dionysius cuilibet ordini assignat suas proprietates, non erūt nisi tres ordines Angelorum: supremus, medius, & infimus.

Præterea videtur, quod sint septem ordines: quia Magist. 2. Sententiarum, distin. 9. dicit ordinem Angelorum esse multitudinem celestium spirituum, qui inter se in aliquo munere gratiæ simulantur. Secundum ergo numerum donorum gratiarum sunt accipiendi ordines: sed dona gratiarum, siue dona Spiritus sancti numerantur esse septem, ergo, &c.

Præterea videtur quod debeant esse in numero denario: quia denarius est numerus perfectus, & ipsi potissimè sunt in numero perfecto.

Præterea in Euangelio assignatur parabola de decima dragma: Post resurrectionem ergo erunt decem ordines. Aliter enim homo non diceretur decima dragma, nisi pertineret ad decimum ordinem, sed genus humanum non faciet per se ordinem; quia homines assumuntur ad ordines Angelorum: oportet ergo, quod sint decem ordines Angelorum, & quod homines assumantur ad illos decem ordines: vt hoc modo homines dicantur decima dragma perdita: quia erit pars decem ordinum.

Lucæ 15.

Angeli
ordines
quot.

CONTRARIUM est Dio. 6. de Angel. Hierarchia dicens: Omnes cœlestes essentias Theologia vocauit nouem, intēdens ex hoc 9. esse ordines illarum celestium essentiarum. Et idē eo. c. dicit, quod has. s. cœlestes essentias: & Diuinus noster Sanctus Præceptor, videlicet Hierotheus, vel melius; Paulus, vt * Cōmēt. dicit ī tres ternas dispōnes segregat. sunt ergo tres Ternæ. i. 9. dispositiōes segregatæ, siue ordines Angelorū.

* Paulus
Hierotheus. i.
Deo sacer,
vel teste
Dionysio
ibidem, sac-
rorum ini-
tiator.

* Cōm. sunt
Hugutio,
Carthusia-
nus, Ficin⁹
D. Tho. &
alii.

Dub. I. Lateralis.

An ordines rectè ordinentur.

Conclusio est affirmatiua.

D. Tho. 1. p. q. 108. arti. 6. Et 2. d. 9. arti. 7. Ric. d. 9. q. 2. Brul. d. 9. q. 7.

VIDERIUS post dubitationē de numero ordinum, dubitatur de ordinatione ordinū. sunt. n. ibi, vt diximus, tres Terni, siue tres Ternarij. Primus enim Ternarius secundum Grego. sunt Seraphin, Cherubin, & Throni. Sed s autem Dominationes: Principatus, & Potestates. Tertium autem Ternarium faciunt Virtutes, Archangeli, &c.

Dionysij, &
Gregorij cō
uenerit

& Angeli, circa quam ordinationem Gregorij est triplex dubitatio, vna est de assignatione ternariorum, in qua discordat à Diony. Nam licet naturaliter in assignatione primi ternarij cōueniat cum eo, in assignatione tamen secundi, & tertij differt. Vult enim Dionysij. 6. de angelica Hierarchia, quòd ad secundum ternarium, siue ad secundam Hierarchiam pertineant Dominationes, Virtutes, & Potestates: Ad tertiam vero Principatus, Archangeli, & Angeli, Gregori⁹ ergo ponit principatus esse secundū ordinē secundæ Hierarchiæ, & virtutes esse primum ordinem Hierarchiæ tertij. Dionysius autem econuerso.

Secunda autem dubitatio est de ordine ternariorum. Nam si ad secundum ternarium pertineant Dominationes, Principatus, & Potestates, cū ista sint nomina prælationum, & ordo prælatorum sit ordo primus, & supremus; videtur, quòd secundus ternarius debeat poni primus, & primus secundus, vt prius sint Dominationes, Principatus, & Potestates, quàm Seraphin Cherubin, & Throni.

Sapientia
bonorū om
nium int
ter.

Sapient. 7.

Tertia dubitatio esse posset de ordine partium ternarij. Et videtur, quòd Cherubin debeant esse super Seraphin. nam Cherubin dicitur à plenitudine scientiæ: Seraphin ab ardore charitatis: sed scientia, & sapientia videtur esse mater omnium bonorum, iuxta illud, quod dicitur de Sapientia: Ignorabam, quòd omnium bonorum mater est sapientia. Videtur etiam, quòd Throni debeant esse super Cherubin, & Seraphin. Nam Throni dicuntur, in quibus sedet Deus, sed sedes immediatē se habet ad sedentem. ergo Throni sunt immediatiores Deo, q̃ alij: & per consequens sunt superiores alijs. In ordinatione ergo horum trium ternariorū ordinum, est inordinatio partium ternarij inter se, quia Throni deberent esse supra Cherubin: Cherubin supra Seraphin, & etiam est ibi inordinatio partium vnius ternarij ad alium ternarium, quia partes secundi ternarij, & tertij, aliter ordinat Dionysius, & aliter Gregorius: & tertio est ibi inordinatio ipsorū ternariorum ad inuicem, quia secundus ternarius, qui est Prælatorum, deberet poni supra primum ternarium, qui est contemplatiuorum, & supra tertium, qui est actiuorum.

Dub. II. Lateralis.

An ordines recte nominentur.

Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 1. p. q. 108. art. 5. Et 2. d. 9. art. 4. Item contra Gent. lib. 3. cap. 80. D. Bona. d. 9. art. 1. q. 4. Ric. d. 9. q. 2. Et d. 9. q. 1. Brul. d. 9. q. 4. Voril. d. 9. q. 3.

LETIVS autem dubitatur de nominatione ordinum. & videtur, quòd inconuenienter supremus ordo ponatur esse Seraphin. Nam Seraphin dicitur ab ardore charitatis, & secundum Aug. 15. de Trini. hoc donum. s. charitatis est, quòd diuidit

Tomo 1.
cap. 11.

A Inter filios Regni æterni, & filios perditionis æternæ, ergo huiusmodi donum est commune omnibus bonis, & omnibus Angelis. non ergo est vnus ordo, sed omnes ordines.

Præterea videtur, q̃ secundus ordo nō debeat dici Cherubin. Nam Cherubin dicitur a sciētia: sed scientia, & sapientia est quid commune omnibus Angelis, cum omnes sint intelligentiæ, & omnes sint deiformes, & omnes polleant sciētia, & sapientia.

Præterea videtur, quòd tertius ordo non debeat dici Throni. Nam Throni dicuntur illi, in quibus sedet Deus, & in quibus sedet diuina sapientia, sed anima iusti, & omnis substantia intellectualis bona sedes est diuinæ sapientiæ, erit ergo hoc commune omnibus Angelis.

B Præterea videtur, quòd quartus ordo non debeat dici Dominationes. Nam hoc est maximè proprium Dei, videlicet Dominari, iuxta illud: Quoniam Dominus ipse est Deus, deberent ergo Dominationes dici primus ordo, non quartus. 1. Esq. 1.

Præterea videtur, quòd quintus ordo non debeat dici virtutes. Nam virtus est vltimum de potentia: cum ergo Dominatio competat rei, ratione potentiæ, prius intelligimus rem habere vltimatam, & completam potentiam, & postea intelligimus illam rem dominari. Erūt ergo virtutes supra Dominationes, & erūt virtutes saltem quartus ordo, non quintus.

Præterea omnes intelligentiæ dicuntur esse quædam virtutes, erit ergo hoc nomen commune, non proprium.

C Præterea videtur, quòd sextus ordo nō debeat dici Potestates, quia, secundum quòd habetur in littera, Potestates nominantur, quæ hoc cæteris potentius in suo ordine acceperūt, vt virtutes aduersæ eis subiectæ refrænentur. Erunt ergo Potestates supra virtutes, cū potissimè ad eas spectet refræquare virtutes aduersas.

Præterea videtur, quòd septimus ordo nō debeat poni Principatus. Nam Principatus, & Potestates, & Dominationes, & etiam virtutes etiā idem videntur dicere. Nam idem videtur esse potestas, & virtus. Nam pro eodem accipimus habere potestatem agendi aliquid, & habere virtutem faciendi illud. Idem est ergo potestas, quod virtus: & idem est potestas, quod Dominatio iuxta illud ad Rom. Omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit. Cum ergo tubijci dicatur respectu alicuius dominantis: idem est esse potestatem, quod esse sublimiorem: & idem quod habere dominium. sic etiam idē est potestas, quod principatus. Nam cum ad Ro. Apostolus prius dixisset, q̃ principes non sunt timori boni operis, sed mali: postea subdit: Vis autem non timere potestatem? Bonum fac: accipiens pro eodem esse principem, & potestatem. Rom. 13.

D Præterea videtur, q̃ octauus ordo non debeat dici Archangeli. Nam Archangeli sunt illi, qui principantur Angelis: Idem erunt ergo Archangeli, quod principatus: cum & principatus Angelis principentur.

Præ-

Præterea videtur, quod nonus ordo non debeat dici Angeli. Nam Angeli dicuntur nuncij, vel ministri: Omnes ergo erunt Angeli, quia ut dicitur ad Hebr. omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi.

Hebr. 1.

Dub. III. Lateralis.

*An ordines sint à natura, gratia,
& officio.
Conclusio est affirmatiua.*

D. Tho. 1. p. q. 108. artic. 4. Et 2. d. 9. artic. 7.
Biel d. 9. q. 1.

V L T E R I V S autem dubitatur de ratione, & causa istorum ordinum: Vtrum distinctio huiusmodi ordinum sit à natura, vel à gratia. Et videtur, quod sit solum à gratia, quia huiusmodi ordines accipiunt secundum actiones Hierarchias, quæ sunt illuminate purgare, & perficere. sed hoc non competit Angelis nisi per gratiam.

Præterea quod competit toti Hierarchiæ, competit cuilibet ordini, cum ordines contineantur in ipsis Hierarchiis. sed cuilibet Hierarchiæ competit, quod sit quid deiforme, & quantum possibile est, similans: sed hoc competit Angelis potissime per gratiam, ergo &c.

Præterea Magister in littera dicit, quod ordo est similitudo celestium spirituum, qui inter se in aliquo munere gratiæ simulantur, ergo &c.

I N C O N T R A R I V M est, quia supra distinct. 3. dicitur de Angelis, quod ab initio suæ conditionis aliqui fuerunt superiores: aliqui inferiores: ergo ab exordio suæ conditionis, & per consequens ex ipsa natura eorum, erat ibi distinctio graduum, & per consequens distinctio ordinum.

Præterea Magister in littera dicit, quod ordo Angelorum est multitudo celestium spirituum, qui in naturalium datorum participatione conueniunt.

Resolutio Artic. I.

Hierarchiarum distinctio ex Principe, ex opere, & ex ipso fine sumi potest. Quælibet autem tres complectitur gradus. Hinc nouem sunt ordines, in quibus est ordo & quantum ad Hierarchias in se, et quantum ad assignationem partium, nec non ad ordinem partium.

R E S P O N D E O dicendum ad questionem primam, quod quia Diony. 6. celestis Hierarchiæ hoc modo dicit esse, 9. ordines Angelorum. Quia sunt ibi tres Ternæ dispositiones, i. tres Hierarchiæ, quarum quælibet est ternio, id est

A quælibet continet tres ordines: si volumus de numero ordinum aliquid dicere, oportet de numero Hierarchiarum aliquid enarrare. Hierarchia enim idem est, quod sacer Principatus: Omnes ergo Hierarchiæ illæ, siue oēs illi sacri Principatus ad tria possunt comparari, vel ad Principem, sub quo sunt: vel ad actiones, quas agunt: vel ad finem, quæ intedunt, distinctio itaque Hierarchiarum, vel erit ex ipso Principe, & ex ipso opere in cōi, vel ex ipso opere in spirituali, vel ex ipso fine. Ex ipso Principe, & ex ipso opere in generali accipitur distinctio Hierarchiarum, ut supra accipiebatur de quolibet magno Principe, & de quolibet magno opere, ubi est dare tria genera ministrorum, quia quidam sunt assistentes ministri, & hi faciunt Hierarchiam primam. Quidam propositi operarii, & hi secundam. Quidam executores operum, & hi faciunt tertiam, non enim est conueniens, quod magnus Princeps immediate se habeat ad operarios qualescunque: sint operarii, siue sint Prepositi, siue Executores. Sed sunt Assistentes ministri, qui voluntatem Regis denūciant Prepositis, & sunt Prepositi, qui operarios ordinant & dirigunt: & tertio sunt, qui exequuntur opus.

Hierarchiæ distinctio à Principe.

B Secunda autem distinctio Hierarchiarum est ex ipso opere in speciali. Nam hoc est opus speciale Hierarchicum, communicatio scientiæ, nam in hoc stant opera Hierarchica, quod unus alium purget à nescientia, illuminet, & perficiat in scientia: Erunt ergo tres Hierarchiæ iuxta tres modos sciendi, in fonte in vniuersalibus rationibus, & in particularibus conceptibus. nam Prima Hierarchia, ut diximus, in ipso Deo tanquam in ipso fonte cognoscit diuina mysteria. Secunda vero de huiusmodi mysterijs in quibusdam vniuersalibus rationibus docetur a primâ. Tertia vero de eisdem mysterijs secundum particulares conceptus docetur à secunda. & quia non est dare plura genera ministrorum, ut dicebat distinctio prima, nec prout ad propositum spectat est dare in Angelis plures modos sciendi, ut dicit hæc distinctio secunda: ideo utroque modo probatur, non esse nisi tres Hierarchias.

Hierarchiæ distinctio ab opere.

C Tertio modo potest assignari sufficientia Hierarchiarum ex ipso fine, & ex ipso opere in generali, ut differat hæc tertia acceptio à primâ, quia illa accipiebat distinctionem Hierarchiarum ex ipso Principe, & ex ipso opere in generali. hæc autem ex ipso fine, & ex ipso opere in generali. Nam finis mouet agentem, & facit efficientem. finis enim in agibilibus, ut patet ex Physic. se habet sicut principia in speculabilibus, ideo dicitur 4. de di. no. Nullus enim ad malum respiciens, facit, quod facit. Quodlibet ergo agens in sua actione, non intendit malum, sed finem, & bonum, quod potissime veritatem habet in actione Hierarchica, quæ est actio sancta, & bona. In actione ergo illa primò est consideratio finis: Secundo dispositio operum secundum illum finem. Tertio executio operis, secundum finem apprehensum, & iuxta dispositionem factam secundum talem finem. Diximus enim hanc distinctionem

Hierarchiæ distinctio à fine.

Finis mouet agentem. 1. Phys. 1.

nem

nem acceptam esse ex fine, & opere in generali. quia hoc est generale in omni volente facere aliquod opus, quod primo apprehendit finem. Secundo disponit, quæ sunt agenda, secundum illum finem. Tercio exequitur, & agit: & si sit opus arduum, quod spectet ad certam multitudinem, oportet ista tria diuersis committere, quia aliqui potissime sunt intenti circa finem, sicut sunt illi, qui sunt intimi, & secretarii, & familiares alicuius domini, qui considerant, & sciunt rationes, & causas agendorum, & dicuntur esse specialiter intenti circa finem, quia finis est ratio, & causa in agendis. Aliqui vero sunt intenti circa dispositionem, & directionem operum, ut illi, qui operibus proponuntur: aliqui vero circa executionem, ut illi, qui opera exequuntur, & agunt. Et quia finis omnis Hierarchiæ est ipse Deus, & impletio voluntatis diuinæ, ideo primam Hierarchiam dicuntur illi constituere, qui sunt immediate circa Deum, & immediate eis reuelatur voluntas diuina, & immediate eis reuelantur mysteria, rationes, & leges, secundum quas Deus vult mundum regere, & electos saluare. Secundam autem Hierarchiam constituunt, qui illis operibus præponuntur, secundum quæ Deus disposuit saluare electos. Terciam autem Hierarchiam constituunt, qui deputantur ad custodiam hominum, & qui exequuntur, & agunt opera illa, quæ ordinantur ad salutem electorum. non ergo sunt nisi tres Hierarchiæ.

Hierarchiæ
tres, quæ nã
sunt.

Sed cum qualibet Hierarchia conuenienter diuidatur in tria, erunt ibi iuxta dictum Dionysii, tres ternæ dispositiones, id est, tres dispositiones, siue tres Hierarchiæ, quarum quælibet est terna, id est, diuisa in tria, cum enim sic est, quod aliqua una magna multitudo facit plures principatus, oportet quemlibet illorum principatum habere plures gradus, & plures ordines: ut si tota multitudo hominum, siue Christianorum continet in se plures principatus, ut puta Clericorum, & Laicorum, qui duo principatus accipiuntur iuxta duos gladios, quod figuratum fuit in Evangelio, ubi dicitur: Ecce duo gladii hic, quia principatus Clericorum videtur magis gladio spirituali: Laicorum magis gladio materiali, oportet in quolibet istorum principatum dare plures gradus, qui gradus sufficienter possunt sumi secundum ternarium, qui est generalis modus accipiendi in quolibet multitudine, quia aliqui sunt ibi supremi: aliqui medij: & aliqui infimi, ut puta si volumus principatum Clericorum accipere secundum scientiam, erit ibi dare gradum supremum medium, & infimum, quia gradum supremum tenent Doctores, & Magistri: infimum simplices. Discipuli: medium, qui sunt inter hos, ut Baccalarii, qui in se opera utrorumque Magistrorum, & Discipulorum continent. Sic in principatu Laicorum gradum supremum tenent Consiliarii, Iudices, & Doctores rempublicam dirigentes: medium Milites, & Barones rempublicam defendentes: infimum mercantias, & mechanica operum facientes, & in omnibus his gradibus est da-

Gradus
tres, quæ nã
sunt.

re multas differentias, quia non omnes doctores sunt æquales, & sic de alijs gradibus.

Sic in proposito quamlibet Hierarchiam diuidemus in tres gradus. nam sic videmus in ipsis hominibus. Assistentes enim ministri alicui Regi, vel Principi, non omnes tenent eundem gradum, nam quidam sunt solum familiares, habentes liberum introitum ad Regem. Quidam cum hoc, quod sunt familiares, sunt etiam secretarii scientes secreta Regis. Quidam cum hoc, quod sunt familiares, & Secretarii, sunt valde intimi, & dilecti a Rege. Quævis ergo omnes familiares primo sciant vota Regis, per antonomasiam tamen dicuntur scire huiusmodi vota Secretarii, & per antonomasiam dicuntur esse propinqui Regi, qui sunt intimi sibi, & dilecti ab eo: ita, quod primus gradus erit dilectorum, & hunc gradum tenent Seraphini. Secundus erit secretorum, & hunc gradum tenent Cherubini. Tertius erit familiarium, & hunc gradum tenent Throni. Et si secretarii sunt etiam dilecti, & si dilecti sunt secretarii, tamen plus est esse dilectum, quam secretarium, vel quam scire secreta. quia ipsa dilectio est causa reuelationis secretorum, & quæ sunt causatorum abundantius sunt in causis, ideo Seraphini tanquam superiores ab excellentiori dono denominantur, ut ab ardore charitatis. Cherubini denominantur ab excellentiori dono post dilectionem, ut a plenitudine scientiæ, & sciunt secreta Dei, Throni vero ab eo, quod est post scientiam, ut a iudicio, ut dicitur in eis sedere Deus, & dicitur in eis iudicia facere. Vnde & Gregorius, secundum, quod habetur in littera, Throni vocantur, qui tanta diuinitatis gratia replentur, ut in eis sedeat Deus, & per eos iudicia determinentur.

Hierarchiam
diuisam
in tres gradus.

Aduertendū, quod si bene sit ordinata cura aliquius Domini, per infimos familiares, debent vota Regis ad alios derivari, quia intimi, & secretarii Regis semper debent assistere Regi. Alii autem communes familiares vota Regis ad alios deferunt, ideo Throni dicuntur sedes Dei, quia sicut sedes deferret sedentem, sic Throni, quæ infimi inter familiares deferunt Deum, & deferunt vota Dei ad alios. In eis ergo dicitur Deus sedere, & sua iudicia discernere, quia per ipsos manifestantur, & discernuntur iudicia Dei, ut quid Deus sententiavit de aliquo, & quid iudicauit, & quæ sunt vota sua, per istos manifestantur aliis Hierarchiis.

Throni
de dicitur.

Prima ergo Hierarchia, quæ est assistentium, & familiarium, & secretorum, qui collocantur quasi in vestibulis Dei, sicut Dionysius ait, tres gradus habet: & in quolibet gradu sunt multe differentie, quia illi, qui sunt intimi, & dilecti, non sunt æque intimi, & dilecti, ita quod in ipso ordine Seraphini, aliqui sunt superiores, aliqui inferiores. Ipsi etiam secretarii, & qui denominantur a scire secreta Dei sunt aliqui magis, aliqui minus. Sic etiam in ipsis Thronis, qui communi nomine sunt quasi familiares Dei, & quasi sedes Dei deferentes aliis eius vota, & eius decreta, sicut mos est infimorum fami-

Hierarchia
Assistentium.

Familiarium facere, non sunt omnes æque tales, sed aliqui sunt superiores, aliqui inferiores. Propter quod Dionysius in quolibet ordine ponit etiam gradus, & differentias, sed illos gradus, & illas differentias in speciali scire non possumus, quia non plenè nota est nobis Angelorum natura.

Hierarchia
Præpositio-
num.

Et quod dictum est de prima Hierarchia, continet tres gradus, qui dicuntur assistentes ministri veritatem habet, & de secunda Hierarchia, quia dicuntur Præpositi. Nam illi dicuntur præpositi, qui intromittunt se de toto opere, exequutores enim operum intromittunt se de partibus operis, siue de partibus principalibus, quia intromittunt se de tecto, vel de pariete: vel de partibus secundariis, quia intromittunt se de dolatione lapidum, vel de dolatione lignorum: non autem de constructione, vel de compositione eorum. Illi autem, qui intromittunt se de toto opere, possunt esse in triplici gradu, quia aliqui sunt, qui solum imperant, & dirigunt dicentes, quid agendum. Alij vero sunt, qui remouent impedimenta, ne impediatur, quod imperatum est. Tertijs sunt, qui ordinant operarios, ut fiat, quod imperatum est. Secundum hoc ergo secunda Hierarchia tres ordines continet. Et primo continet Dominationes, quorum est indicare, quid agendum, & imperare, ut fiat. Secundo continet virtutes, quarum est impedimenta remouere, ne impediatur, quod imperatum est. ideo dicuntur virtutes cõsistere legibus naturæ. Tertio continet potestates, ad quas spectat operarios ordinare, ut fiat, quod imperatum est. Omnes enim hi sunt Præpositi operum, & qui imperant, & qui impedimenta remouent, & qui operarios ordinant.

Tertia autem Hierarchia tres gradus continet, diximus enim, quod in opere aliquo quædam sunt partes principales: quædam secundariæ, ut in domo partes principales sunt tectum, & paries, & huiusmodi: partes autem secundariæ sunt particularia ligna, ex quibus componitur pars, scilicet tectum, vel particulares lapides, ex quibus componitur paries: & inter has partes secundarias, quædam sunt principaliores alijs. Lapides enim, ex quibus fiunt arcus, vel pilæ, sunt principaliores, quàm alij lapides, qui constituunt communiter parietem. Ipsi ergo operarij in triplici genere se habebunt, quia quidam erunt cõstructores, habentes operationes circa principales partes. Quidam dolatores, habentes operationem circa secundarias, & particulares partes. Ipsi etiam dolatoribus quibusdam committuntur maiora, ut dolatio lapidum facientium arcus, vel pilæ. Quibusdam committuntur minora, ut dolatio aliorum lapidum. Sic in toto genere humano, aliquæ sunt partes principales, ut ipse Respublicæ, siue ipse multitudines: aliquæ sunt partes secundariæ, ut ipse particulares personæ, circa quas particulares personas aliquando conuenit exercere maiora, aliquando minora.

Hierarchia
Præpositio-
num.

Tertia itaque Hierarchia, quæ continet quæ-

A ministros operarios, tres ordines in se habet, quia huiusmodi operarij, vel operantur circa totam multitudinem, & illi dicuntur Principatus quasi Principes alicuius totius multitudinis, sicut habemus in Dan. Michaellem dixisse, quod Princeps Persarum restitit sibi. 21. die. Intelligimus enim per Principem Persarum Angelum aliquem, cui commissæ erat cura illius totius multitudinis. Vel huiusmodi operarij operantur circa particulares personas, quod duplici modo esse potest. quia vel operantur maiora, & isti dicuntur Archangeli; vel operantur minora, & isti communiter nomine vocati sunt angeli. ideo ait Gregorius, quod Archangelorum est denunciare maiora, Angelorum minora, dicuntur enim Archangeli quasi principales Angeli, quia faciunt illud, quod est principale, & præcipuum in opere Angelorum. & nunciorum, quia eorum est enunciare maiora, & principaliora: vel dicti sunt Archangeli, quia medium sapit naturam extremorum. cum autem supremus ordo infima Hierarchiæ sit Principatus medius Archangeli, infimus Angelus. Archangeli, qui sunt in medio, nomen recipiunt ab utrisque à Principatibus, & ab Angelis, & dicti sunt Archangeli, quasi Principes Angelorum.

Dan. 10.

Archange-
li vnde di-
cantur.

RESP. AD ARG. ARTIC. 1.

AD primum dicendum, quod numerus ternarius, quia est numerus communis, oportet, quod reperitur in quolibet Principatu Angelorum: & quia triplex est huiusmodi Principatus iuxta triplicem Hierarchiam, oportet, quod sint ibi tres ternarij ordinum.

Ad secundum dicendum, quod dona, secundum quæ distinguuntur ordines, sunt dona perfectientia in actibus Hierarchicis, prout aliquibus collatum est hoc donum, quod imperent alijs, & quod impedimenta remoucant: & sic de singulis, prout in questione de nominatione ordinum per singula declarabitur.

Ad tertium dicendum, quod de perfectione numerorum multipliciter contingit loqui. nam aliquando dicitur numerus perfectus secundum quandam generalitatem, & sic ternarius dicitur numerus perfectus, quia quodam modo generaliter reperitur in omnibus: & hoc modo Angelorum ordines sunt in numero perfecto, quia sunt in ternario triplicato: ut secundum hoc sit ibi deiformitas, & similitudo ad diuinitatem. quia sicut in diuinitate sunt tres personæ, sic Angeli diuiduntur in tres gradus, siue in tres Hierarchias, quarum quælibet diuiditur in ordines, ut sint ibi tres ternarij ordinum. Alio modo accipitur perfectio in numeris secundum æqualitatem ad partes, quando omnes partes aliquotæ simul sumptæ reddunt suum totum, & sic senarius est numerus perfectus. Tertio modo potest accipi perfectio in numeris secundum ascensum, & multiplicationem: ut dicatur ille numerus perfectus, ultra quem non est ascensus, nec multiplicatio:

Numerorum
perfectio
prima.

Numerorum
perfectio
secunda.

Numerorum
perfectio
tertia.

& sic denarius est numerus perfectus, quia ultra denarium non procedunt numeri. nam cum in numerando procedimus ultra denarium, dicimus undecim, duodecim, i. vnũ, & decem: duo, & decem, propter quod ultra denarium non est in numeris simpliciter nouum numerum sumere, sed est replicare, quod iam est dictum.

Ad formam ergo arguendi cum dicitur, quod ordines debent esse in numero perfecto, dicemus, quod si non est ibi perfectio numeralis, eo modo, quo est in denario, est ibi perfectio, eo modo, quo est in ternario. quia est ibi ternarius triplicatus, ut ex hoc secundum numerum sit ibi perfectio perfecta, sed ex huiusmodi Methaphoris arguere modicam vim habet.

Dragma de
eima cur di
cat homo.
Lucæ 15.
Quid signi
ficet.

Ad quartum dicendum, quod homines dicuntur decima dragma, non, quod post resurrectionem faciant decimum ordinem: nec, quod assumantur ad decem ordines Angelorum, sed dicuntur decima dragma, quia restaurabunt ruinam angelicam, de quibus quasi cecidit decima pars, ut cõmuniter dicitur.

Pro Resolutione Dub. I.

Vide Resolutionem Artic. superioris. Ordines recte nominantur, ut ex officiorum donis patere potest.

Ad id autem, quod ulterius querebatur de nominatione ordinum, dicendum, quod cum tres ponantur Hierarchiæ, & in qualibet Hierarchia tres ordines, ut de nominibus omnium huiusmodi ordinum singulariter exequamur. Primo exequemur de nominibus ordinum primæ Hierarchiæ, ubi secundum Diony. 6. de angelica Hierarchia sunt Seraphin, Cherubin, & Throni.

Hierarchiæ
primo ordi-
nesties.

Propter quod sciendum, quod omnis Principatus sub aliquo Principe est ordinatus ad aliquod opus, & propter aliquem finem, est secundum aliquas gratias, vel secundum aliqua dona. ut, quod his conferatur talis gratia, vel tale bonum, quod sic præsentat: & alijs talis gratia, & tale donum, quod hoc modo præsentat, habet etiam differentiam quilibet Principatus ad Principatus alios. Ordines ergo in prima Hierarchia quantum ad præsens spectat, quinque modis sumi possunt. Primo modo, prout ordines illius Hierarchiæ differunt ab ordinibus aliarum Hierarchiarum. Secundo, prout comparantur ad dona gratiarum, secundum quæ sunt in talibus gradibus constituti. Terrio prout comparantur ad suum Principem. Quarto, prout comparantur ad suam operationem. Quinto, prout comparantur ad suum finem.

Hierar-
ch. a primæ
quo pacto
ab ordinib.
aliarum Hie-
rarchiarum
differant.

Propter primum sciendum, quod ordines primæ Hierarchiæ differunt ab ordinibus aliarum Hierarchiarum, quia huiusmodi ordines immediate collocantur circa Deum. Vnde dicuntur esse se-

condum Dion. in vestibulis Dei. propter quod, si ordines differunt ab alijs ordinibus, ex eo, quod sunt circa Deum, oportet, quod sumantur secundum actiones, quas habere possunt Angeli circa Deum. Huiusmodi autem dicitur esse triplex, videlicet tenere Deum, & habere ipsum in seipso, quod respondet spei. Quod enim nunc speramus, tunc tenemus, & habebimus. Secundum est cognoscere ipsum aperte, & clarè, quod respondet fidei. Quod enim nunc credimus, tunc clarè cognoscemus. Tertium est ipsum perfectè diligere, quod innititur perfectè charitati, quæ est in Patria. Vel possumus ista tria adaptare ad tres vires animæ, quia tenere, & habere competit memoriæ: & cognoscere, & scire competit intelligentiæ, sed diligere competit voluntati. nec ista tria ita se habent, quod diligens non cognoscat: vel, quod cognoscens non habeat, & teneat, sed quia perfectius est diligere, quàm cognoscere, & quia perfectius est cognoscere, quàm habere, & tenere; ideo secundum hæc tria sumuntur illi tres ordines: ut supremus ordo, qui est Seraphin, sumatur ab ardore dilectionis. Secundus, qui est Cherubin, à plenitudine cognitionis. Tertius, qui est Throni, ab habere, & tenere. Nam sicut ipse Thronus, & ipsa sedes habet in se, & tenet in se sedentem, sic Throni habent, & tenent in se Deum.

Secundo modo possunt accipi tres ordines per comparisonem ad dona gratiarum, secundum quæ sunt in talibus gradibus constituti. Vnde & Gregorius, ut habetur in littera, dicit, quod in illa summa ciuitate quilibet ordo eius censetur rei nomine, quam plenius accepit in munere. Dicit enim ista plenitudo attendi per comparisonem ad ipsa dona, & per comparisonem ad ipsos Angelos. habent enim superiores Angeli pleniori modo omnia dona, ut Seraphin habent pleniorē dilectionem, & pleniorē cognitionem, & pleniori modo habent, & tenent in se Deum, quàm Cherubin. Si ergo Seraphin denominarentur à plenitudine scientiæ, fieret huiusmodi denominatio à plenitudine muneris respectu Angelorum, quia habent pleniorē scientiam, quàm omnes Angeli, sed non fieret huiusmodi denominatio à plenitudine muneris respectu donorum, quia scientia non est plenius munus, quod habent Seraphin: immo dilectio est munus plenius, & perfectius. Scdm hoc ergo supremus ordo denominabitur à pleniori munere simpliciter. Secundus ordo denominabitur à secundo pleniori munere. Et quia perfecta munera sunt illa, secundum quæ habemus actiones circa Deum, & inter hæc charitas est omnino quid perfectius; & post hanc est scientia, & post hoc est habere, & tenere Deum. ideo Seraphin tanquam ordo primus denominatur ab ardore charitatis: Cherubin tanquam secundus à plenitudine scientiæ: Throni ab habere, & tenere Deum. Sunt enim hæc tria in omnibus his. Nam & Throni Deum tenent, cognoscunt, & diligunt, sed si denominare mus eos ab ardore dilectionis, nimis daremus eis. quia cum dilectio sit, quid supremum, debet ab

Seraphin
Cherubin
& Throni
vnde dicitur.

hoc

hoc: denominari supremus ordo, sic si denominaremus eos a plenitudine scientiæ, adhuc nimis daremus eis. quia cum donum scientiæ sit secundum donum, post donum dilectionis, ab hoc dono debet denominari secundus ordo. Vt ergo singulos ordines secundum quandam æquiparantiam nominemus, oportet eos eo modo nominare, quo diximus.

Aduertendum tamen, quod cum dicimus Seraphin denominari ab hoc dono, quod est ardentius diligere: Cherubin ab hoc, quod est plene cognoscere, Thronos ab hoc, quod est perfecte tenere, tamen prout per hæc constituitur Hierarchia, non sunt hæc accipienda simpliciter, & absolute in se, quia hoc modo omnes Angeli immediate se habent ad Deum, omnes enim in seipsis Deum tenent, cognoscunt, & diligunt: non tamen ex hoc omnes simpliciter sciunt, & cognoscunt in Deo omnes rationes, & leges, & omnia mysteria, secundum quæ Deus disposuit gubernare mundum, & saluare electos, sed hoc potissime habent illi de prima Hierarchia. ideo illi denominantur ab actionibus, quæ sunt circa Deum, quæ sunt diligere, scire, & tenere Deum, ex quibus actionibus ipsi signatè, & potissime vident præfata mysteria, ut ex hoc possint alios illuminare. Ipsa enim illuminatio non est de ipso Deo in se, quod sit vnus in essentia, trinus in personis, nec est de quibuscunque aliis, sine quorum cognitione non potest esse beatitudo nostra. nam quantum ad talem notitiam, cum Angeli sint cõptehensores, etiam nunc verificatur de eis, quod in patria verificabitur de nobis, prout dicitur Hieremiæ 31. Non docebit vltra vir proximum suum, & vir fratrem suum dicens: Cognoscite Dominum, omnes enim cognoscent me: ait Dominus, a minimo vsque ad maximum. Sed est, ut diximus, talis illuminatio quantum ad leges rationes, & mysteria, secundum quæ Deus disposuit gubernare mundum, & saluare electos, quæ nõ omnes æquè immediate possunt in Deo conspiciere. ideo quantum ad talia non omnes simpliciter, & absolute dicuntur se immediate habere ad Deum, sed solum illi de prima Hierarchia.

Tertio modo, possunt accipi hi tres ordines, prout comparantur ad suum principem, eo modo, quo comparantur principatus alij ad Principem suum. Dicuntur enim illi de prima Hierarchia, ut dicebamus, eo modo se habere ad Deum & ad suum principem, sicut assistentes ministri, & familiares se habent ad aliquem principem, ut puta ad Regem: Qui sunt in triplici gradu, quia quidam sunt solij familiares, non tamen sunt secretarii. Quidam autem sunt familiares secretarii, sed non sunt omnino intimi: quidam autem sunt familiares, & secretarii, & intimi. Intimos ergo quasi supremos denominabimus a dilectione, quia hoc est, quod facit aliquem alij intimum, quia ardentius diligit eum. Secundos autem secretarios denominabimus a scientia, & a cognitione, quia hoc est, esse secretarium alterius, quod

A sciat facta, & negotia eius. Tertios autè, ut alios, communiter familiares, denominabimus ab habere Regem, quia omnes familiares eo, quod familiariter intrant ad dominum, & assistunt sibi: dicuntur quasi habere ipsum. Sic & in proposito Seraphin quasi supremos, & intimos denominamus ab ardore dilectionis. Cherubin vero, quasi Dei secretarios, & cognoscentes diuina mysteria denominamus a plenitudine scientiæ, & cognitionis. Thronos vero quasi communiter familiares denominamus ab habere, & tenere Deum, vnde per quandam similitudinem dicuntur Throni, & sedes Dei, sicut Throni, & sedes habent, & tenent Thronizatum, & Sedentem.

Quarto modo possunt accipi hi tres ordines, prout comparantur ad suam operationem. huiusmodi autem operatio est secundum actiones Hierarchicas, quæ potissime sunt secundum scientiam. Sunt enim, ut diximus, actiones Hierarchicæ, purgare a nescientia, illuminare, & perficere secundum scientiam. sed scientia, & qualibet res quasi tripliciter potest considerari: vel in se, vel in sua causa, vel in suo effectu. In se est secundum æqualitatem: In sua causa est secundum excellentiam: In suo effectu est secundum participationem, nam, ut dicit Dio. 2. de diu. no. quæ sunt causatorum, abundanter præsumunt causis. Excellentiori ergo modo est res in sua causa, quàm in seipsa, & per consequens inferiori modo, & quasi participatiue est in suo effectu, quàm in seipsa. Omnes ergo hi tres ordines aliquo modo denominantur a scientia. nam cum denominationes debeant fieri secundum actus Hierarchicos: & hi, ut diximus, accipiunt secundum scientiam, oportet has denominationes aliquo modo secundum scientiam esse, sed scientia potest accipi tripliciter: vel in sua causa, vbi est secundum excellentiam: vel secundum se, vbi est per æqualitatem: vel in suo effectu, vbi est per participationem. Seraphin ergo, & ordo supremus denominatur a scientia secundum excellentiam, quia denominantur ab ardore dilectionis, quæ est causa scientiæ, & communicationis secretorum. nam ex eo, quod est aliquis alij dilectus, & intimus, ex hoc communicantur ei secreta eius. Iuxta illud Euangelij: Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ audiui a Patre meo, nota vobis feci. Cherubin autem, qui sunt secundus ordo, denominantur a scientia secundum se, interpretantur enim plenitudo scientiæ. Throni vero denominantur a scientia secundum suum effectum, quia denominantur a iudicio. dicitur enim in eis sedere Deus, & sua iudicia decernere. Iudicium autè videtur esse effectus scientiæ iuxta illud Zachariorum primo: Vnusquisque iudicat bene, quæ cognoscit, & horum est bonus iudex.

Quinto modo possunt accipi hi tres ordines, prout comparantur ad suum finem. oportet enim, quod in actibus Hierarchicis intendatur aliquis finis. Intenditur enim ibi iste finis, ut electi coniungantur Deo, qui est finis omnium. & quia finis Aegid. super ij. Sen. R r est ratio

Seraphin ex amore, Cherubim ex scientia, Throni ex cognitione dicuntur.

esse rei eius iussit triplex.

Angelorum illuminationes, & purgationes solum quantum ad leges, rationes, & mysteria, secundum quæ Deus disposuit gubernare mundum, & saluare electos.

1. Joh. 16.

1. Math. 9.

Wiaa qoo-
modo sit
causa.

Intellectus
practicus, &
speculati-
uus.

T.c. 2.

Tomo 3.
cap. 4.

est ratio agendi; oportet, q̄ ipse Deus tanquā p̄cipuus finis, sit ratio, & causa huiusmodi actionis, q̄ angeli vellent sic se habere; quod cooperentur ad hoc, quod electi coniungantur Deo. Sed finis respectu actionum tripliciter potest esse causa, videlicet, vt ipsum diligamus; vt ipsum cognoscimus; & vt ipsum diligendo, & cognoscendo secundum eius exigentiam de actionibus iudicamus, quæ tria se habent per ordinem, quia potissime in agendo causa est dilectio finis. si, n. homo cognosceret finem, & non diligeret ipsū; nunquā secundum ipsum ageret. vnde Dionys. 4. de diuī nom amorē in Deo dixit esse causam, & rationem productionis rerum. Vnde ait: Ipse n. amor existentium bonum operans in bono. i. in Deo secundum excessum præexistens, non dimittit ipsum sine germine in seipso manere. Mouit autem ipsum ad operandum, & ad germinandum, & ad faciendum bona opera. Est etiam ratio, & causa agendi cognitio finis. nam licet amor finis sit principalior ratio ad agendū; oportet tamen, quod cognitio finis sit huiusmodi ratio, quia nō possemus finē diligere, nisi ipsum cognoscendo. Nam si natura, & origine cognitio finis p̄cedit dilectionem; perfectione tñ, & complemento, & quantū ad principale rationē agēdi, amor finis est potior cognitio. Ideo intellectus speculatiuus nō dī esse ratio agēdi: nisi sicut causa sine, qua nō: ideo oportet, q̄ huiusmodi ratio, & causa sit intellectus practicus, qui nō est practicus nisi extensione, vt extendit se ad affectum, & ad voluntatem ideo dī in 6. Meta. q̄ artificiatum est volitū, & q̄ in diffinitione artificialiū ponitur voluntas, & Augu. 3. de Trini. ait, q̄ voluntas Dei est prima, & summa causa omnium. Ipsum ergo velle finem, & ipsum finē diligere: est summa, & principalis causa agendi. Post hoc autem huiusmodi causa est cognoscere finem, eo, q̄ non possit esse dilectio sine cognitione.

Tertiū, est etiam causa agendi iudicare de agibilibus secundum dilectionem, & cognitionem habitam de fine. Tota ergo prima Hierarchia diligendo, & cognoscendo finem, & iudicando de agendis secundum dilectionem, & cognitionem, quam habent de fine: prout secundum hoc comperantur ad gubernationem mundi, & ad salutem electorum: suum principatum constituunt, & in hoc stat ille principatus, prout per hæc, q̄ dicta sunt comparantur ad salutē nostrā. Sicut, n. in hoc stat principatus hominū, vt Legillator inducat homines ad virtutes, vt potest patere ex Politicis, ideo sunt diuersi gradus in huiusmodi principatibus, prout aliqui diuersimodē comparantur ad hoc, q̄ fiant homines virtuosi. Sic in hoc stat tota prælatio, & totus principatus Angelorum: prout ipsi angeli cooperantur ad salutem nostram: Ideo sunt ibi diuersæ Hierarchiæ, prout ad huiusmodi salutem est ibi alius, & alius modus cooperandi: & in qualibet Hierarchia sunt diuersi gradus, & diuersi ordines, prout aliter, & aliter se habent ad

A huiusmodi cooperandi modum. Prima itaque Hierarchia hoc modo habet huiusmodi principatum, & hoc modo cooperatur ad salutē nostram, prout semper assistentes Deo, & intēti circa Deum, diuina mysteria reuelant alijs, q̄ sunt agenda pro tali salute. Secunda autē Hierarchia habet suum principatum, & cooperatur ad tale salutem: prout sunt præpositi operum illorum, per quæ saluamur.

Angelorum
Hierarchiæ.

Tertia autem Hierarchia hoc facit: prout agit, & exequitur illa opera, per quæ iuuamur ad salutem. Si ergo in hoc stat principatus primæ Hierarchiæ: prout reuelat alijs, quæ sunt agenda, cum hoc potissime possint facere, & faciant, qui diligunt, & cognoscunt finem, & sciunt iudicare de agendis secundum huiusmodi dilectionem, & cognitionē: ex his tribus, possunt sumi tres ordines illi, qui ponuntur in illa Hierarchia; vt Seraphin sumantur ex dilectione finis: Cherubin ex cognitione: Throni ex iudicio agibilium secundum huiusmodi dilectionē, & cognitionem: non, quod cuiuslibet istorum nō competant ista tria. Nam Seraphin diligunt, & cognoscunt huiusmodi finem, s. Deum, & iudicant de agendis pro salutē nostra secundum huiusmodi finem: sic & Cherubin, & Throni omnia hæc tria habent. sed quia in omnibus agendis potior ratio est dilectio finis, & iuxta hoc cognitio: & ex his ortum habet iudicium de agendis, quod est ratio agendorum: ideo Seraphin tāquā supremis attribuitur huiusmodi principatus secundum dilectionem finis: Cherubin secundum cognitionem: Throni verō secundū iudicium de agendis secundum cognitionem, & dilectionem, ad huiusmodi enim iudicium: non solum facit cognitio finis, sed etiam dilectio. Nā si quis cognosceret finem, & non diligeret: non sollicitaretur ad iudicandum de agendis secundum exigentiam illius finis.

Angelorum
primæ Hierarchiæ P̄p̄.
cipatus.

C Viso, quomodo accipiuntur ordines primæ Hierar. vbi se habent angeli sicut assistentes ministri, & sicut cognoscētes mysteria diuina, & ea alijs reuelantes: volumus ostendere, quo modo accipiuntur ordines secundæ Hierarchiæ, vbi se habent angeli sicut præpositi operum: iuxta mysteria eis à superioribus angelis reuelata. Ponuntur autem in secunda Hierarchia tres ordines: Dominationes Virtutes, & Potestates. Nam præpositi operum in triplici gradu se habent. Nam quidam sunt ita excellentes, quod eorum solū est describere, & imperare, quæ sunt agenda, isti enim Architectores solennes, nihil manu propria operantur. sed solum imperant alijs, quæ sunt agenda. Summi ergo præpositi sunt agenda imperantes: post hos etiam sunt impediamenta remouentes. Nam postquam descripta sunt, quæ sunt agenda, & iniunctum, & imperatum est, quod debeant illa fieri, oportet remouere impedimēta, vt, quæ imperata sunt, possint effectui demandari.

Angelorum
secundæ Hierarchiæ ordines

Dominat
nes impe
rant.

D Tertiū ad præpositos operū spectat ordinare operarios, q̄ illa faciat, & potissime operarios principales,

potestates
operarios
ordinaat.

Dominatio-
nes, virtu-
tes, potesta-
tes qd ope-
rentur.

Virtutis est
miracula fa-
cere.

Virtus, quid
ex Arist. lib.
de celo &
aliter dif-
finitur vir-
tus moralis
lib. 2. Eth.
c. 6.

3. rol. 7.

Virtutes, &
potestates
eae se con-
sequantur.

Potestates
vnde dican-
tur.

Virtutum,
& potesta-
tum astio-
nes quæ.

cipales, & ut, quod hi faciant hoc opus: alij aliud. Secundum hæc tria sumuntur tres præfati ordines. Nam dominationum est agēda imperare: virtutum autem impedimenta remouere: potestatum verò operarios ordinare, ut, quæ imperata sunt exequantur, & faciant. Inde est, quod dominationes omnibus alijs præponuntur: ideo dicitur in littera, quod dominationes vocantur, qui principatus, & potestates transcendunt, & etiam virtutes superant, ut potest pate-
re ex littera. Ad virtutes verò spectat impedi-
menta remouere. Præfunt enim virtutes corpo-
ralibus rebus, ideo, ut patet per Gregor. in litte-
ra, eis attribuitur, miracula facere, & quia mira-
cula sunt præter solitū cursum naturæ, ideo eis
attribuitur obuiare legibus naturæ, vbi huius-
modi leges possent esse impedimentum ad salu-
tem nostram, vel vbi talis obuiatio est expediens
saluti nostræ, ideo virtutibus potest attribui im-
pedimenta remouere. Est enim virtus secundū
Philosophum in de Cæl. & Mun. vltimum de
potentia, hoc est vltimum in operandis, & su-
premiū, quod possint angeli legibus naturæ ob-
uiare: non, quod propter hoc virtutes sint supra
dominationes, quia dominationes nihil operā-
tur, sed solum imperant: sunt autem virtutes su-
per omnes alios, qui operantur. Quoddam enim
operari est resistere legibus naturæ: secundū n.
Philosophum in Politicis, quæ oportet seruū
scire facere, hæc oportet dominum scire præci-
pere, quia ergo præcipere, & imperare spectat ad
dominos, ideo angeli, quorum est agenda impe-
rare, spectat ad dominos. ideo angeli, quorum
est agenda imperare, vocantur dominationes.
Illi verò, quorum est legibus naturæ obuiare, &
impedimenta remouere, vocantur virtutes. Sed
illi, quorū est ministros, & operarios ad sua ope-
ra ordinare, vocantur potestates. Et cōgruē post
virtutes sequuntur potestates, quia si virtus est
vltimum de potentia, & nihil est aliud virtus,
quā quædam potentia vltimata, & quasi per-
fecta, consequens est, quod potentia sit cognata
virtuti, propter quod vltimus ordo secundæ Hie-
rarchiæ vocatur potestates. Est autē & alia cau-
sa quare huiusmodi ordo vocatur potestates, qd
ad eos spectat potestates aduersas remouere, &
nequitij Diaboli obuiare, inde est, quod aliqui
duos ordines, videlicet virtutes, & potestates a-
liter assignant. Nam virtutibus tribuunt præ-
bere facultatem ad agendum, potestatibus verò
habere potestatem ad impedimenta remouen-
dum, sed cum de re constet, de verbis non cu-
retur. Nam dominationes solum habent agen-
da imperare: virtutes autem præfunt corporalibus,
potestates autem spiritualibus, virtutibus
ergo possunt duo attribui, præbere iuuamenta,
siue præbere facultatem ad agendum, & remo-
uere impedimenta. Nam prout præfendo corpo-
ralibus obuiare legibus naturæ, remouent
impedimenta, prout verò per ipsa corporalia
aliqua faciunt expedientia saluti nostræ, præ-
bent iuuamenta. Sic & potestatibus, qui præ-

A sunt spiritualibus, vtrunque potest attribui.
Nam ad potestates duo pertinent, videlicet or-
dinare inferiores angelos, ut operentur, & agāt,
& resistere malis angelis, & potestatibus aduer-
sis, ne contra nos vltra debitum modum sæuiāt.
Ordinando ergo bonos angelos iuuamenta præ-
bent: resistendo malis, impedimenta remouent.
Vtrisque ergo potest attribui vtrunque: aliter
tamen, & aliter, quia virtutibus attribuuntur
illa duo respectu corporalium: potestatibus re-
spectu spiritualium. Sed licet sic sit, volumus
tamen virtutibus attribuere, remouere impedi-
menta: potestatibus autem præbere iuuamenta.
quia plus est legibus naturæ obuiare, quā se-
cundum naturalia iuuare. Nam non solum bo-
ni angeli, sed & demones hoc faciunt iuuantes
se. Rursus: maius quid est ordinare angelos bo-
nos, quā resistere angelis malis deo potestati-
bus potius volumus tribuere, præbere iuuamē-
ta, & virtutibus remouere impedimenta, quam-
uis, ut diximus, vtrunque vtrique conueniat.
Quare autem virtutes ponantur supra potesta-
tes, cum virtutibus collata sit auctoritas super
corporalia, potestatibus super spiritualia, cum
spiritualia sint potiora corporalibus, in sequen-
ti quæstione patebit. Habetur tamen ex hoc
via, ut in sequenti quæstione declarabitur, ad
soluendum controuersiam inter Grego. & Dio-
nyf. quia Dionys. posuit virtutes supra potesta-
tes: Gregor. autem econuerso. Dicuntur au-
tem hi tres ordines secundæ Hierarchiæ se ha-
bere sicut præpositi operum, quia illi simpli-
citer sunt huiusmodi præpositi, qui se intro-
mittunt de toto opere. Commissa enim sunt
hæc tria officia his tribus ordinibus circa totum
opus, ut dominationes circa totum opus agen-
da imperent: virtutes præfunt corporalibus, po-
testates spiritualibus.

C Aduertendum tamen, quod officium potest
esse vniuersalius, quā actus: ut is, cui commis-
sa est vna tota prouincia, potest aliquid agere cir-
ca vnā personam: & is, cui commissum est to-
tum regnum, potest videre aliquid pertinens ad
vnā prouinciā. Cū ergo dicimus, quod hi
tres ordines se intromittant de toto opere, &
de gubernatione totius, & non de aliqua pro-
uincia, vel de aliqua persona in speciali: intelli-
gendum est, quantum ad commissum officium.
quia à Deo talia sunt eis officia commissā. Quan-
tum tamen ad executionem operum, potest cō-
tingere, quod virtutes nunc cooperantur aliquod
miraculum in hac prouincia, nunc in illa. Sic &
dominationes possunt imperare agenda, nūc in
hac prouincia, nūc in illa: & potestates possunt
ordinare operarios bonos, & resistere malis: nūc
in hac prouincia: nunc in illa.

D Ostenso, quomodo accipiuntur ordines in pri-
ma Hierarchia, & in secunda; restat hoc idē ostē-
dere de tertia. Differt autē tertia Hierarchia à se-
cunda, quia secūda se intromittit de toto opere,
siue de toto vniuerso: ideo illi de secunda Hie-
rarchia dicunt præpositi: sed illi de tertia Hierarchia
Aegid. super ij. Sent. R r 2 se in-

Angeli se-
cundæ Hie-
rarchiæ sunt
præpositi.

Angelorum
3. Hierarch.
ordines, &
ministri.

se intromittunt de partibus operis, siue de partibus vniuersi. ideo dicti sunt operarij, & executores operû. Non ergo talia dicta sunt, quòd nullo de secunda Hierarchia aliquid operentur. Nā iuuare se secundum naturalia, quæ reperiuntur in corporibus, & obuiare legibus naturæ corporalis, quod competit virtutibus: aliquid operari est, sic ordinare angelos bonos ad agendum, & resistere malis, quod competit potestatibus, est etiam aliquid operari, sed tamē hi vocātur præpositi, quia se de toto opere intromittūt. Sic e contrario in tertia Hierarchia Principatus præfunt Archangelis, & Archangeli angelis, hi tamē magis vocantur operarij, q̄ p̄positi, quia non se intromittunt de toto opere, sed de partibus vniuersi. Partes autem vniuersi possunt dupliciter accipi, vel principales, vel secundariæ. Principales autem partes vniuersi sunt ipsæ multitudines, siue ipsi populi, ex quibus vniuersum constituitur: secundariæ autem partes sunt singulares personæ, ex quibus aliqua multitudo conficitur. Illi ergo de infima Hierarchia, qui ministri operarij vocari possunt, vel præfunt toti alicui multitudini, & isti vocantur principatus, qui præfunt Genti, & Prouincijs, vel exercēt opera sua circa aliquas singulares personas: & hoc dupliciter, vel agendo maiora, & isti vocantur, Archangeli, quia aliqua magna exercent circa aliquam singularem personā, vt puta ille, qui nūciauit Virgini natiuitatē Christi: & ille, qui Zachariæ natiuitatem Ioānis: vel hoc faciunt agendo minora, & isti vocātur angeli: ideo vult Gregorius, & habetur in littera, quòd Archàngeli sunt, qui maiora nunciant: Angeli, qui minora. Fuerunt autem, quidam volentes rationem horum trium ordinum assignare, qui dixerunt, quòd principatus sunt, qui præfunt principibus, & prælatis. Archangeli, qui præfunt multitudinibus, gentibus, & prouincijs: Angeli, qui singularibus personis. Sed quæremus à sic dicentibus, qualiter principatus præfunt principibus, & prælatis, vtum hoc sit secundum se, & vt sunt quedam singulares personæ, & tunc secundum eorum dictum non differunt ab angelis: aut præfunt eis prout tales personæ exercent actiones suas circa totam multitudinem: & tunc angeli, qui sic præfunt circa totam multitudinem habebunt actiones suas, eundem hunc ergo modum non differunt ab Archangelis. Melius est ergo dicere, vt supra diximus, quod concordat cum dicto Gregorij, & cum Magistro in littera, quòd principatus præfunt multitudinibus, & prouincijs: Archangeli, & angeli singularibus personis aliter, & aliter, quia Archàngeli agendo maiora: Angeli minora.

Ex dictis autem patere potest: quomodo accipiuntur dona, secundum quæ ordines nominantur. Nam huiusmodi dona non sunt illa dona Spiritus sancti, secundum quæ procedimus in actiones personales: sed sunt dona commissionis officiorum: secundum quæ procedunt angeli in actiones Hierarchicas, vt illis de prima

A Hierarchia collata sunt hæc dona, & commissæ sunt eis hæc officia, vt ipsi assistant Deo, & diuina vota de regimine mundi, & de salute electorum alijs nuncient: aliter tamen hoc faciunt Seraphin: aliter Cherubin: aliter Throni. vel aliter attribuuntur hæc eis, quia Seraphin hoc attribuitur ex dilectione: Cherubin ex cognitione: Throni quantum ad iudicia agendorum. Quod quomodo verum sit, potest esse per habita manifestum, & etiam infra ad maiorem declarationem aliqua narrabuntur. Illis autem de secunda Hierarchia collata sunt hæc dona, & commissæ sunt eis hæc officia, vt ipsi sint præpositi operum, vt gubernetur mundus, & saluentur electi: & hæc, vel huiusmodi opera imperando. quod competit Dominationibus: vel habendo auctoritatem super corporalibus, quod commissum est Virtutibus: vel habendo auctoritatem super spiritualibus, qđ commissum est Potestatibus. Ex officio est, n. & ex commissione diuina, quòd tales habeant talem potestatem, & tales talem. Ideo dicitur Apoch. quòd angelus clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum erat nocere terræ, & mari. Ex dato ergo, & ex iniuncto officio hoc eis competebat. Illis autem de tertia Hierarchia collata sunt hæc dona, & commissæ sunt hæc officia, quòd ipsi in regimine mundi, & in procuranda salute electorum se habeant sicut operarij, vel quia operantur circa ipsas gentes, & circa ipsas prouincias: vt principatus: vel quia operantur circa singulares personas, & hoc, vel agendo maiora, vt Archangeli: vel agendo minora, vt Angeli.

Apoc. 7.

RESP. AD ARG. DVB. II.

D primum dicendum, quòd Seraphin non denominantur à charitate simpliciter, sed à charitate in excessu. Ideo dicuntur incendētes. Est enim in eis tantus charitatis excessus, & sunt ita intimi Deo, quòd vident immediatē in eo illa secreta interiora, per quæ illuminant alios. quod non est omnibus commune.

Seraphin, Cherubin, & Throni vnde dicuntur.

Et p hoc patet solutio ad secundū. quia Cherubin nō denominantur à sciētia quocunq; mō, sed à plenitudine sciētiæ. Tanta. n. plenitudine sciētiæ replentur, q̄ in Deo immediatē vident illa diuina mysteria gubernationis mundi, & salutis electorum, de quibus illuminant alios: huiusmodi autem sciētiā habere, non est commune omnibus.

Ad tertium dicendum, quòd Throni dicuntur sedes Dei, quia sicut sedes deferunt locatum: ita Throni ea, quæ Dei sunt, deferunt alijs: eos docendo, & illuminando. Licet ergo omnes habeant in seipsis Deum: tamen, hoc modo esse sedem Dei, non cōuenit omnibus. Vel possumus dicere, q̄ oēs habent Dei dilectionē, & cognitionē, & tenēt, & habēt i seipsis Deū: put. Deus est obiectū beatitudinis: sed, put hæc tria referuntur ad

Hierarchie infimæ quædam sunt.

Ministri operarij nunciantes.

ad actus Hierarchicos, qui constituunt in communicatione scientiæ, quantum ad ea, quæ spectant ad gubernationem mundi, & salutem electorum, non est sic commune omnibus, quia, ut diximus, quidam huiusmodi scientiam habet in ipso fonte, & in ipso Deo immediatè: quidam autem nō, sed de hoc illuminantur ab alijs, cum ergo dilectio, cognitio, & tentatio dicant actionē immediatam circa Deum, quātum ad huiusmodi actus Hierarchicos, & quantum ad huiusmodi scientiam, solum illi dicuntur tales, qui immediatè in ipso fonte hauriunt diuinorum mysteriorum notitiam gubernationis mundi, & salutis electorum. huiusmodi autem sunt solum illi de prima Hierarchia, ideo secundum hunc modum, tenere Deum, quod competit Thronis; cognoscere, & diligere, prout competit Cherubin, & Seraphin, non est commune omnibus.

Dominatio
res vnde di
cantur.

Ad quartum dicendum, quod nomen Dominationum non sumitur a Dominio simpliciter, quod ipsi dominantur omnibus Angelis, sed a dominio operatorum. Dominantur enim huiusmodi Dominationes omnibus operarijs, siue sint operarij præpositi operum, siue executores. propter quod non oportet, quod huiusmodi ordo sit primus ordo simpliciter: sed sufficit, quod sit primus ordo post ordines primæ Hierarchiæ, qui non sunt operarii, nec præpositi, sed sunt collaterales Dei, & assistentes ministri.

Ad quintum dicendum, quod virtutes sic habent ultimam potētiā, quod & ipsæ sunt quodammodo operarij, habentes operationes circa corporalia. Dominationes autem per ultimam potentiam, quam habent, non sunt operarii, sed solum Imperatores operum. propter quod suam ultimam potentiam habent nobiliori modo, quā virtutes, propter quod non sunt infra virtutes, sed supra.

Ad sextam autem arguendi, quod dominationes per potentiam dominantur, patet, quod non dominantur per potentiam quocunque modo, sed per potētiā nobiliori modo acceptam, quam sit in virtutibus.

Virtus quot
modis dica
tur.

Ad sextum dicendum, quod virtus vno modo accipitur, vt est quid medium inter substantiam, & operationem, & sic in omnibus rebus secundū Dam. & Diony. sunt substantia, virtus, & operatio. hoc ergo modo per antonomasiam substantiæ separatæ dicuntur virtutes, quia non habent virtutem contractam, & organicam, sed a materia separata. Alio modo potest sumi virtus, prout dicit quendam excessum fortitudinis, secundum quem modum loquitur Diony. de angelica Hierarchia vocans ipsam sanctarum virtutum quandam fortem, & incommutabilem viriditatem in omnes, secundum earum Deiformitatem operationes. prout ergo virtutes dicunt huiusmodi excessum viriditatis, & maxime in officio sibi commissio, quod consistit circa gubernationem corporaliū, prout expedit saluti electorum, non est commune omnibus, sed est proprium illi ordini.

Diony. 8.

Ad septimum dicendum, quod si potestates

A sunt supra virtutes aduersas, non tamen propter hoc sunt supravirtutes, de quibus locuti sumus. nam virtutes aduersæ sunt mali Angeli, sed virtutes, de quibus locuti sumus, sunt ordo bonorum Angelorum.

Ad octauum dicendum, quod Dominationes, Virtutes, Potestates, Principatus differunt modo, quo diximus. tamen quia omnia ista habent quādam conuenientiam; eo, quod omnia videntur importare quandam superioritatem super alijs: non est inconueniens vnum aliquando sumi pro alio, & in his inferioribus ratione huiusmodi conuenientiæ possumus aliquando omnia hæc pro eodem sumere. tamen si virtus dicit immediatam comparationem ad agendum aliqua opera, plus est dominatio, quā sit virtus. quia potest esse Dominatio in tanta excellentia, quod solum habeat opera imperare absque eo, quod se intromittat de actione.

Rursus: Si virtus dicit potētiā ultimam, plus dicit virtus, quā potestas cōmuniter sumpta, cum huiusmodi potestas referuari possit in potestate non ultimata. Amplius, quia principatus non videtur importare potestatem simpliciter, sed potestatem determinatam ad aliquam specialem gubernationem, vt ad Gentem aliquā, & ad regnum aliquod, cui principatur. ideo potestas, quæ dicit potentiam absolutē, est quid generalius, & per consequēs, quid maius, quā sit principatus, vt sic intelligamus potestates a principatibus differre, quod potestates habent potentiam absolutam, & generalem, ordinatam ad gubernationem mūdi, & salutem electorum: sub quibus potestatibus sunt multa regna, & multæ Gentes, & per consequens multi principatus. ideo sub potestatibus immediatè sunt principatus. Nam principatus sunt Angeli, qui præ sunt Gentibus, & Regnis, propter quod ad huiusmodi potestates spectat ordinare huiusmodi Angelos in suis principatibus, & in regimine suorum regnorum: & etiam spectat ad eos coercere virtutes aduersas, & potestates aduersas, idest, Dæmones, ne impediunt ipsos Angelos institutos, & ordinatos per huiusmodi potestates in suis principatibus, & regnis, pp quod tales Angeli sic instituti merito vocati sunt principatus.

Ad nonum dicendum, quod nomen principatus nō cōpetit vni personæ singulari, sed competit Gēti, & Regno. ideo illi Angeli dicti sunt principatus, quia præ sunt gentibus, & regnis. Archangeli autem, quorum operatio est circa singulares personas non merentur dici principatus. Et si dicuntur Archangeli ab archos, quod est princeps, hoc ideo verum est, quia sunt principales Angeli, idest, principales nuncij annunciantes maiora, & principaliora: vel si dicuntur Archangeli, quia præ sunt Angelis, hoc est solum, quia præ sunt illis Angelis, qui etiam deputati sunt ad gubernationem spiritualium personarum. sed quia principaliora committuntur Archangelis, quā huiusmodi Angelis; ideo merito dicuntur habere principalitatem super eis: vt & Aegid. super ij. Sen. R r 3 ipsi

Archangeli
vnde dicantur.

ipsi tanquàm executores minorum operum, & tanquàm inferiores ministri eis obediant. sed cum propter huiusmodi præesse non habeant Archàngeli generalem curam alicuius totius Gêtis, vel alicuius totius regni, non merentur dici principatus. Non enim quodlibet principium, vel quodlibet præesse facit aliquem esse Principem.

Angeli aut
sunt spiritus
omnes cœ-
lestes.

Ad decimum dicendum, quod omnes cœlestes spiritus sunt angeli, idest nuncij: saltem quantum ad anteriorem missionem. Nam, & ipsi superiores spiritus, ut puta Seraphin, hoc modo sunt angeli. quia annunciant inferioribus diuinam voluntatem: speciali tamen modo infimus ordo cœlestium spirituum dicuntur angeli, quia huiusmodi infimi cœlestes spiritus communiter ad nos immediatè mittuntur.

Pro Resolutione Dub. II.

Vide Resolutionem Artic. superioris. Cum vero diuersis modis à Dionysio, & à Gregorio ordinentur, ij à Doctore conciliantur.

Ad id autem, quod ulterius quærebatur de ordinatione istorum ordinum, dicendum, quod ut in arguendo tangebatur: circa ordinationem ordinum triplex posset esse dubitatio.

Nam cum ordines sint partes Hierarchiæ, quia una, & eadem Hierarchia continet in se plures ordines: ipsa alia, & alia ordinatio Hierarchiarum dicit aliam, & aliam ordinationem ordinum. Quantum ergo ad huiusmodi ordinationes posset esse dubitatio de ipsis Hierarchijs in se, quæ esset prima, & quæ secunda. Alia autem dubitatio posset esse de partibus Hierarchiarum, & hæc posset esse duplex: una de assignatione partium: alia de ordine partium: ut puta, si aliquod animal constaret ex multis partibus: triplex posset esse inordinatio, primò si poneretur animal nobile, ubi debet esse ignobile, vel econuerso: sic est inordinatio in Hierarchijs, si ponitur esse Hierarchia prima, quæ deberet esse secunda, vel econuerso. Secunda inordinatio posset esse in animalibus, non quantum ad ipsa animalia in se, sed quantum ad assignationem partium, ut puta si assignarentur partes uni animali, quæ essent alterius animalis, ut si equo coniungerentur pedes asinini, vel asino equini. Inordinatus enim esset equus, si haberet pedes asininos, vel caprinos. Sic & in Hierarchijs esset inordinatio, si aliqui ordines, & partes aliquæ unius Hierarchiæ assignarentur alij. Tertia inordinatio posset esse in animalibus quantum ad ordinem partium, ut si equus non haberet membra, nisi equina: esset tamen inordinatus equus, si pedes haberet superius, quos debet habere inferius. Sic in Hierarchijs esset inordinatio: si ordo, qui deberet esse primus in aliqua Hierarchia ponere-

Animalium
inordinatio
triplex.

Atur esse secundus, vel tertius. Hoc ergo ordine procedemus in hac quæstione. quia primo ostendemus, quod sequendo modum Dionysii, est ibi ordinatio quantum ad Hierarchias in se. Secundò, quod est ibi ordinatio quantum ad assignationem partium. Tertio, quod est ibi ordinatio quantum ad ordinem partium. Quartò soluemus controuersiam, quæ videtur esse inter Grego. & Dionysii.

B Propter primum sciendum, quod tota perfectio rerum est ex propinquitate ad illum, in quo sunt omnes perfectiones. Cum ergo distinguantur tres Hierarchiæ, in quarum una sunt angeli, qui sunt quasi collaterales Dei, & assistentes ministri: In alia sunt præpositi operarii: In tertia, in qua sunt executores operum: constat propinquiorem esse Hierarchiâ illam, in qua sunt angeli, quasi collaterales Dei, & assistentes ministri. Propter quod iuxta traditam doctrinam à Dionysio, merito illa ponitur esse prima. Post hanc propinquior est Deo Hierarchia illa, quæ continet Præpositos operarios, quàm illa, quæ continet Executores operum. semper enim Prælati secundum, quod huiusmodi, sunt medij inter eos, quibus præferuntur, & Deum. & quia Præpositi operum præferuntur his, qui exequuntur opera: id merito huiusmodi Hierarchia ponitur esse secunda, & reliqua merito ponitur esse tertia. Secunda ordinatio Hierarchiarum est ex assignatione partium. Nam cum prima contineat angelos collaterales Dei, & assistentes ministros: Secunda præpositos operarios: Tertia executores operum: tunc bene assignantur ordines, & partes harum Hierarchiarum: quando nullus ponitur ordo in prima Hierarchia, qui secundum actus Hierarchicos non sit assistens Deo, & collateralis sibi, & in vestibulis eius: & nullus ponitur esse ordo in Hierarchia secunda, qui non contineat præpositos operarios: & nullus in tertia, qui non contineat executores operum. secundum enim, quod Deus est obiectum beatitudinis, quilibet angelus assistit Deo, & videt faciem eius, iuxta illud euangelij: Angeli eorum semper vident faciem patris: Sed quantum ad huiusmodi actus Hierarchicos: illi soli dicunt Deo assistere, qui non mittunt ad nos, & qui immediatè videt in Deo decretum Dei, secundum quod decreuit gubernare mundum, & saluare electos: & quia hi sunt illi, qui per antonomasiam sunt intimi Dei, ut Seraphin: vel secretarii Dei, ut Cherubin: vel familiares Dei, ut Throni: ideo merito hi tres ordines assignantur primæ Hierarchiæ. Sic etiam illi sunt præpositi operum, qui se intromittunt de toto opere, quod non potest esse nisi tripliciter, vel, quæ sunt agenda imperando, quod competit dominationibus: vel corporalia gubernando, quod competit virtutibus: vel spiritualibus principando, quod competit potestatibus: id hi tres ordines assignantur secundæ Hierarchiæ. Hoc etiam modo possunt dici executores operum illi,

Deus quò
immediatè
videatur ab
oibus ange-
lis: & quo-
modo non.

illi, qui nō se intromittunt de toto opere, sed de partibus: vel, quod idem est, non intromittunt se de gubernatione totius mūdi, sed de partibus. Vel hoc ergo erit de partibus principalibus: vt de gubernatione vnius totius Gentis, quod competit principatibus: vel de gubernatione singulariū personarum, exercendo inter eos maiora. quod competit Archangelis: vel operando minora, qđ competit Angelis. ideo merito hi tres ordines assignati sunt tertiæ Hierarchiæ.

Hæc aut, & si superius dicta sunt, breuiter tñ reassignamus, & reassumimus ea, vt ostendamus partes Hierarchiarū bñ assignatas esse. Tertia ordinatio Hierarchiarū, est ex ordine partium. Ad cuius euidēciam sciendum, qđ omnes familiares alicuius Regis communiter audiunt verba ex ore Regis: Attamen Rex habet quosdam consiliarios, & secretarios, quibus communicat aliqua, quæ non communicat familiaribus omnibus: & etiam inter ipsos consiliarios habet aliquos speciales, & intimos, quibus immediate reuelat aliqua, quæ non reuelat consiliarijs omnibus: omnes tñ familiares dicuntur Regi assistere, & audire immediate verba Regis. Specialiter tñ consiliarij sciunt secreta. Cum ergo Dio, ait. 7. de angelica Hierarchia, qđ prima cēlestium Hierarchiarum immediate collocatur circa Deū, & qđ immediate illuminatur à Deo, non est sic intelligendum, qđ aliqua immediate nō reuelentur Cherubin, & Seraphin, quæ non reuelantur immediate Thronis. Sic etiam non est sic intelligendum, qđ aliqua non reuelentur immediate ipsis Seraphin, quæ non reuelantur ipsis Cherubin. Nam, & inter ipsos Seraphin sunt gradus, quia aliquid reuelatur immediate vni Seraphin, quod non reuelatur alteri. Vnde & Dio, x. de Angelica Hierarchia dicit, quod ipsos dignissimos Seraphin, ipsi Theologi aiunt alterum ad alterum clamare, vt habetur Isa. In quo, vt Dio, ait declaratur, quomodo sanctas Theorias. i. sanctas illuminationes diuinas ipsi primi Seraphin tradūt secundis Seraphin, omnia ergo ista sic sunt intelligenda, qđ Deus per sapientiam suam, sic voluit ordinare illam suam cēlestem curiam, qđ aliqui non intromitterent se immediate de operibus gubernationis mundi, sed solum essent sicut ministri assistentes. ideo omnes tales communiter, quasi familiares Dei, immediate illuminantur à Deo, sicut omnes familiares Regis immediate audiūt verba eius. Sed vltra hoc, vt dixim⁹, sunt ibi aliqui, quibus reuelantur aliqua immediate, quæ non reuelantur omnibus huiusmodi ministris assistentibus, & etiam vltra hæc sunt ibi aliqui, quibus immediate reuelantur aliqua secretissima, quæ non reuelantur alijs. Cum ergo verba Dei, & ipsum Deum, & decreta eius quilibet assistentium ministrorum percipiat in ipso: ideo merito omnes assistentes ministri, non solū quantum ad obiectum beatitudinis, sed etiam quantum ad ipsos actus Hierarchicos, secundum quos Deus disposuit gubernare mūdum, possūt dici habitacula Dei, & sedes Dei, quia omnes ta-

les ministri in seipso habent Deum, vbi decreta huiusmodi gubernationis legunt. sed vltra hoc illi, quibus reuelantur vltiora secreta Dei, non solum possunt dici sedes, & habitacula Dei, sed etiam possunt dici secretarij Dei, quasi scientes secretiora Dei. Sed illi, quibus etiam ipsa secretissima immediate reuelantur, non solum possunt dici sedes, & scientarij Dei, sed etiam merentur vocari transformati in Deum. & quia amor est, qui transformat, & maximè cum est amor excedens: ideo isti supremi ab excessu amoris denominati specialissimum nomen sibi assumpserunt, & vocati sunt Seraphin. Secundi vero nomen minus speciale, & magis commune sibi assumpserunt, & vocati sunt secretarij Dei. Vnde à plenitudine scientiæ nomē assumētes, vocati sunt Cherubin. Tertij quidem oīum assistētium ministrorum nomen communissimum retinentes, dicti sunt sedes Dei, & Throni eius.

Aduertendū tñ, qđ licet commune, vt cōmune est, competat oībus: Cōmune tñ cum quadā præcisione potest, esse aliquibus speciale. Deus autē non vī ab aliquo, nec auditur, vt absens, sed præsens. Quilibet ergo audiens verba Dei, & legens in Deo decreta eius, habet Deum præsentē in seipso, & ex hoc ipse est sedes, & habitaculum eius, propter quod quantum ad obiectum beatitudinis omnes Angeli sunt sedes Dei, & templa eius, & habitacula ipsius: immo & nos, dū sumus in vita ista, in qua peregrinamur à Dño, prout gratiæ eius possumus esse participes, possumus dici sedes Dei, & templum, & habitacula eius. Ideo aīa iusti dicta est sedes Sapientiæ. & Apostolus dicit de hominibus iustis: Templum Dei Sanctū est, quod estis vos. tñ quantum ad actus Hierarchicos, vt diximus, illi sunt huiusmodi sedes, & habitacula Dei, qui immediate in Deo legunt decreta gubernationis mundi. Si ergo accipiat hoc cum quadam præcisione, qđ non admittantur ad quēdam, quæ inter huiusmodi decreta sunt secretiora, sic esse diuinas sedes, vel diuina habitacula, quantum ad actus Hierarchicos, est proprium solum Thronis: Et esse sic diuina habitacula, quod etiam admittantur ad secretiora, sed non admittantur immediate ad secretissima, est proprium ipsis scientarijs Dei, qui sunt quasi secretarij eius, quos cōmuni nomine vocamus Cherubin. Sed esse sic diuina habitacula, quod in his, quæ spectant ad gubernationem mūdi, & salutē electorum, immediate admittantur ad secretiora, & etiam secretissima, est proprium ipsis Seraphin: vt circa gubernationem mundi sic videantur differre Throni, Cherubin, & Seraphin, sicut immediate scientes secreta, secretiora & secretissima.

Diximus autem tres ordines supremæ Hierarchiæ differre per scire circa gubernationem mūdi diuina secreta, secretiora, & secretissima. Quæ qualiter differant, non est nostrum determinare. nam de his, quæ spectant ad gubernationem vniuersi, possumus loqui sicut de his, quæ videmus fieri in istis sensibilibus. Nam aliqua ibi sūt secundum rationes seminales. Aliquando aliqua visa sunt

Cōe qđo est, se possit speciale.

Sedes Dei quæ.

Angeli quō sedes Dei.

Aīa iusti sedes Dei, & templum. 2. Corinth. 6.

Secreta Dei non est hominū nolle.

Rōnes seminales.

sunt

Rationes
obediendi-
tæ.

Motus cæli
cessabit, cū
completus
fuerit nu-
merus ele-
ctorum.

Hierarchia-
rum distin-
ctio pfecta
non cognos-
citur.

Angeli om-
nes qñq; à
Deo illumi-
nantur.

sunt fieri præter rationes seminales, vt, q; cecus vi-
deat, q; motui resurgant, quæ dñr fieri sñm ratio-
nes obediuntiales, inter ea etiam, quæ sunt natu-
raliter, & secundū rationes seminales, quædam
sunt magis clara, & nota, quædam magis latentia,
& occulta. Sic & in gubernatione mundi, & in p-
curanda salute electorū, suo modo se hēt. nam to-
ta mundi gubernatio ad hñm salutem ordina-
tur. Cū enim completus erit muneris electorū,
cessabit motus cæli, & cessabit iste modus guber-
nationis mundi. certum est tñ, q; in huiusmodi
gubernatione aliqua fiunt, sñm quæ Deus regit
mundū, quasi de lege cōi: & inter hæc quædam
possunt esse magis nota, quædam minus: vel quæ-
dam sunt quasi secreta, aliqua quasi secretiora:
aliqua vero fiunt, secundū quæ Deus regit mun-
dum secundum leges, quas dispensat ex privile-
gio speciali: & ista possunt dici quasi secretissima.
vtrum autē per scire talia secreta, secretiora, & se-
cretissima, differant Hierarchie, vt, q; infima Hie-
rarchia videat in Deo præfata secreta: media qui
dem videat in Deo secretiora: suprema secretissi-
ma: vel per hoc differant ordines supremæ Hie-
rarchiæ, vt, q; infima, & media non videat imme-
diate in Deo huiusmodi leges, secundū quas gu-
bernatur mundus: sed sola suprema eas videat,
vbi tres ordines differunt secundum videre præ-
fata secreta, secretiora, & secretissima; nisi nobis
fuerit diuinitus reuelatū, per humanas rationes
non possumus indicare. Nā in quolibet istorum
possunt assignari multi gradus, quia in his, quæ
sunt ex dispensatione speciali, possunt esse aliqua
secretiora alijs, & ibi possumus reperire secreta,
secretiora, & secretissima. Satis est enim rationi
consonum, q; ita sit in illa ordinatissima cœlesti
curia, sicut in his, quæ videmus ordinate fieri ab
aliquo magno Rege. Nam Soli familiares Regis
semper assistunt Regi, & semper audiunt imme-
diate verba ex ore eius. Nihilominus aliqua
proponit Rex toti populo, & inter ipsos familia-
res sunt aliqui secretiores, inter quos et sunt aliq;
secretissimi, & intimi. Cōiter ergo loquendo, fa-
miliares dicuntur immediate assistere Regi, &
immediate scire vota eius: hoc tñ non obstante,
aliqui totus populus immediate instruitur ab ore
Regis, & inter ipsos familiares, vt diximus, sunt
multi gradus. Sic & in proposito soli de prima
Hierarchia, quantum ad actus Hierarchicos, &
quantum ad gubernationem mundi, immediate
dicuntur Regi assistere; non tamen est inconue-
niens, aliqua spectantia ad huiusmodi guberna-
tionem totā Angelorum multitudinē immēdi-
ate in Deo conspiciere. tamen, quia vt plurimum
talita immediate conspiciunt illi de prima Hie-
rarchia, ideo dicuntur illi assistētes, inter quos sunt
multi gradus, vt est ex habitis manifestum. Inde
de est, q; ea, quæ dicit Dionysius in 7. c. cœlestis Hie-
rarchiæ repugnare videntur his, quæ dicit in 5.
Nam in 7. vult, quod tota prima Hierarchia im-
mediate illuminetur à Deo, ita quod vnus non il-
luminet alios. In quinto verò vult, quod etiam
non omnes Seraphin immediate illuminentur à

A Deo, sed ibi sit dare gradus, & diuinas illumina-
tiones primi secundis tradant.

Dicemus ergo, quod communiter sola, & to-
ta Hierarchia prima immediate illuminatur à
Deo, sed licet hoc sit communiter, & vtpurimū:
Aliqua tamen sunt sibi specialia, & specialiora,
quæ latent Thronos, & patent ipsis Cherubin.
Aliqua autem sunt ibi specialissima, quæ imme-
diate cognoscunt soli Seraphin, inter quæ etiam
specialissima sunt gradus. quia aliqua sunt ma-
gis specialissima, aliqua minus, propter aliqua,
quæ cognoscunt omnes Seraphin: Aliqua verò
primi secundis tradunt: Communiter ergo tota
prima Hierarchia immediate assistit Deo, & quā-
tum ad hoc vnus non illuminat alium. Quantū
autem ad specialia, & specialissima, non est incon-
ueniens se inuicem illuminare, & etiam in vno,
& eodem ordine: immo non est inconueniens ali-
qua esse ibi ita communissima etiam circa guber-
nationem mundi, quæ omnes immediate vident,
& secundum quæ nullus illuminat alium. sed quia
hoc non est sæpe, vel hoc non est communiter,
vel quia plura sunt illa, quæ videt immediate so-
la, & tota prima Hierarchia, respectu quorum
pauca sunt, quæ immediate videt tota mul-
tudo Angelorum, & etiam pauca sunt,
quæ immediate vident non omnes de prima Hie-
rarchia, sed soli superiores; ideo communiter so-
la, & tota prima Hierarchia dicitur immediate
assistere, & immediate à Deo illuminari. Deter-
minare autem, quæ sunt illa communissima, quæ
videt tota multitudo Angelorum, & quæ sunt il-
la communia, quæ videt sola prima Hierarchia,
& quæ sunt illa specialiora, q; soli Cherubin, &
quæ specialissima, quæ soli Seraphin, & inter spe-
cialissima, quæ sunt illa, quæ non vident omnes
Seraphin, sed soli supremi; sic & inter specialio-
ra, & inter communia, quomodo se habeat om-
nia ista velle sufficienter scire; est velle non esse
in via, & est velle habere beatitudinē suam, an-
tequam simus in Patria. Ex his autem omnibus
sufficienter patere potest ordo partium primæ
Hierarchiæ. Nam hoc est esse superius in rebus,
esse propinquius supremo. Cum ergo omnes An-
geli primæ Hierarchiæ sint quasi ministri fami-
liares assistentes Deo, quia inter huiusmodi fami-
liares illi immediatius se habent ad Deum, qui
sunt quasi secretarij, & quasi scientarij secretorū
eius. & inter huiusmodi secretarios illi sunt ad
hoc magis immediati, qui sunt intimi Domino,
qui nouerunt non solum secretiora, sed etiam se-
cretissima; consequens est, quod Seraphin sint
supra Cherubin, & Cherubin supra Thronos.

D Visto de ordine partium primæ Hierarchiæ: le-
ne est videre de ordine partium secundæ. Nam si
ad Dominationes spectat agenda imperare: Ad
Virtutes corporalibus præesse, & legibus naturæ
obuiare: Ad potestates spiritualibus præesse, ordi-
nando operarios bonos, & resistendo potestati-
bus malis; consequens est, quod Dominationes
sint primus ordo secundæ Hierarchiæ. Nam hoc
est esse propinquius Deo, imperare alijs: dicta. n.
sunt

Secreta Dei
cōmissa, cō-
munia, spe-
cialiora, &
specialissi-
ma.

sunt Dominationes, non, quod imperent omnibus: quia tunc essent simpliciter supremus ordo: sed ex eo, quod imperat præpositis operum, iam Dominationes non sunt supremus ordo simpliciter, sed sunt supremus ordo secundæ Hierarchiæ, in qua, ut diximus, continentur præpositi operum. Post Dominationes vero sunt virtutes. Nam licet Virtutes præsent corporalibus, & Potestates spiritualibus, & spiritualia sint excellentiora corporalibus: præesse tamen sic corporalibus, ut præ sunt virtutes, est maius, & est esse Deo propinquius, quam præesse spiritualibus, ut præ sunt potestates. propter quod Virtutes ponuntur esse secundus ordo secundæ Hierarchiæ: & Potestates tertius. Præ sunt enim virtutes corporalibus, ut etiam possint obuiare legibus naturæ, in quo valde participat quod diuinum eius, qui indidit leges illas. In his enim, quæ naturæ sunt, naturale est Angelis iuuare se per naturalia, coniungendo actiua passiuus, & adhibendo semina, ut patet per August. 9. super Gen. & 3. de Trinit. sed posse obuiare legibus naturæ, est valde magnum. Magnum enim donum Deus fecit virtutibus, & magnum officium contulit eis, quando voluit eos habere istud officium, & istam potestatem, quod possent legibus naturæ obuiare, sed potestates præ sunt spiritibus bonis inferioribus se, quod eis quasi competit ex natura. naturale est enim, quod superiora præsent inferioribus. perfectiue enim, & conseruatiue competit potestatibus præesse spiritibus bonis, ut præesse principatibus, ordinando eos ad sua opera ex institutione diuina, & ex officio eis commissio. Hoc enim donum collatum est eis, & hoc officium est eis commissum, ut sic præsent: ad huiusmodi tamen præesse, & ad huiusmodi officium magnam congruentiam habent ex natura.

Rursus si huiusmodi potestates præsent spiritibus malis, etiam superioribus secundum naturam, quia spiritus mali quantumcunque sint nobiles secundum naturam, ratione culpæ facti sunt inferiores quibuscunque spiritibus bonis, propter quod non est magnum talibus præesse, sed valde magnum, & valde arduum est, quod collatum est virtutibus, quia hoc omnino excedit naturam Angelorum, nec potest Angelis competere ex sola gratia gratum faciente, sed ex aliquo valde spirituali dono, quod possint legibus naturæ obuiare. valde est ergo nobile officium id, quod commissum est virtutibus, & infra dominationes, quæ etiam ipsis virtutibus imperant, non est ita nobilis ordo, sicut ordo virtutum. cõgrue ergo, ut dicebamus i secundæ Hierarchia, Dominationes constituunt primū ordinem: Virtutes secundum: Potestates tertium.

Dicto de ordine partium primæ, & secundæ Hierarchiæ, facile expedire nos possumus de ordine partium tertiæ, quæ continet Principatus, Archangelos, & Angelos. nam immediatè post eos, qui se intromittunt de toto vniuerso, cuiusmodi sunt præpositi operum: & illi de secunda Hierarchia sunt illi, qui se intromittunt de prin-

cipalibus partibus operum. Principales autem partes vniuersi, vel totius humani generis (quia quicquid dicimus de vniuerso, dicimus propter humanum genus, & propter salutem electorum) sunt populi, & gentes. Secundariè autem partes sunt singulares personæ. Angeli ergo, qui præ sunt populis, & Gentibus sunt superiores his, qui præ sunt singularibus personis: vel, qui deputati sunt ad aliqua opera circa singulares personas, & quia nomine principatum intelligimus Angelos deputatos ad opera circa gentes, & populos, ideo huiusmodi Angeli immediatè se habent ad secundam Hierarchiam, & constituunt primum, & supremum, secundum ordinem tertiæ Hierarchiæ. Archangeli autem constituunt ordinem secundum: Angeli tertium. nam Archangeli, & Angeli deputati sunt ad opera circa singulares personas, & sunt nuncij, differenter tamen, quia Archangeli habent nunciare maiora, Angeli minora, ideo, & si utrique nuncij, Archangeli tamen sunt principaliores nuncij, unde Hugo. 5. c. super angelica Hierarchia ait, quod cum sint. 9. ordines Angelorum, duo tantum, id est, Angeli, & Archangeli specialiter ex officii sui distributione cognominem susceperunt, Angeli videlicet nuncij, Archangeli principales nuncij Dei, quoniam illi minora, isti vero maiora ex ministerii dignitate annunciant.

Ex hoc autem patere potest, ex quibus donis sumuntur ordines Angelorum, nam quia Seraphin collatum est hoc donum, & commissum est hoc officium, quod ipsi immediatè videant secretissima Dei, & de hoc illuminent alios, ideo vocati sunt intimi Dei, & dilecti Dei, & ex incendio dilectionis vocati sunt Seraphin: Sequentibus vero, quia collatum est hoc donum, quod etiam si non illa secretissima, tamē quædam multum secreta circa Regnum mundi immediatè in Deo videant, & de hoc illuminent alios; ideo vocati sunt secretarii secretorum Dei, & a plenitudine scientiæ dicti sunt Cherubin: Tertiis autem, quia collatum est donum, quod sint familiares, & assistentes ministri, & habeant Deum in seipsis, in quo tanquam familiares Dei multa secreta de regimine mundi immediatè vident, & legunt in ipso, ideo dici possunt habitacula Dei, & propter huiusmodi inhabitationem dicti sunt Throni Dei. Sic etiam cuilibet ordini, ut patet per habita, collatum est aliquod donum, & commissum est aliquod officium circa gubernationem mundi, & salutem electorum, & a talibus donis, & a talibus officiis sumpti sunt ordines Angelorum.

His omnibus itaque prælibatis, volumus soluere controuersiam inter Dionys. & Grego. nam Dio. vult virtutes esse secundum ordinem secundæ Hierarchiæ, & principatus primum ordinem tertiæ; Gregorius econuerso, Dicem⁹ ergo dupliciter posse verificari dictum Grego. primo, ut idē sit dictum eius cum dicto Dio. ut quod Dio. appellat virtutes, ipse appellet principatus, & econuerso.

Ad cuius euidentiam sciendum, quod 9. ordines Angelorum. ut illud dicit primo de summo bono, Scripturæ

Dono, ex quibus ordines Angelorum sumuntur.

Gregorius, & Dionysii controuersia. idē supra quod 2. ar. j. dub. j.

Tomo 1.
Tomo 3.

Ezech. 28. Scripturæ sanctæ testantur. Nam Ezech. ubi loquitur de Lucifero dicit, quod omnis lapis præciosus erat cooperimentum eius, & narrat. 9. genera lapidum, ubi secundum Isido. intelligunt. 9. ordines Angelorum, qui omnes lapides operimentum erant Luciferi, quia omnibus alijs clarior existerat. Non ergo sunt huiusmodi ordines, & præfatis. 9. nominibus nominantur, quia de oibus illis. 9. nominibus fit mentio in Scriptura sacra. quia de Seraphin pluries fit mentio, in Isa. Nam dicitur Esa. Seraphin stabant subter illud. Et ibi deinde dicitur de Seraphin: Clamabant alter ad alterum. Et in eo. c. subditur: Volavit ad me vnus de Seraphin. De Cherubin vero, qui sunt secundus ordo, fit mentio valde in multis locis in Veteri testam. De omnibus autem alijs ordinibus mentionem facit Paulus, quia ad Colossenses. 1. nominat Thronos, Dominationes, Principatus, & Potestates. Ad Ephesios facit mentionem de virtutibus. Ad Thessalonicenses facit mentionem de Archangelo, licet dubitetur, pro quo accipitur ibi Archangelus. In Epistola Iudæ fit mentio de Archangelo Michael. De Angelis autem fit mentio, quasi in tota Scriptura sacra. Et quia his nominibus Scriptura sacra nominat ordines Angelorum, ideo oportet talibus nominibus uti.

Angelorum ordinum nomina.

Rursus etiam, oportet ordinibus non solum assignare nomina, sed etiam officia, ut, quod Primus ordo habeat tale officium, quod assistit Deo, & novit secretissima eius circa gubernationem mundi. Secundus etiam assistit, & cognoscit immediate in Deo minus secreta: Tertius etiam assistit, & admittitur etiam ad immediate cognitionem aliquorum secretorum. Quartus autem ordo habet imperare agenda. Quintus habet præesse corporalibus, Sextus spiritibus. Septimus ordo præest populis, & gentibus. Octavus præest specialibus personis agendo circa eos maiora. Nonus, & ultimus ordo etiam præest spiritualibus personis agendo circa eos minora. Omnia enim ista officia, vel ista dona, quia donum Dei est habere tale officium, se habent per ordinem, quia primum officium, vel primum donum est maius secundo, & secundum tertio, & sic deinceps. In hoc ergo non potest esse dubium, sed quo nomine nominetur illud, quod habet tale officium, vel illud, quod habet tale, in hoc potest esse diversitas: Et quantum ad quintum ordinem, & septimum videtur esse diversitas inter Dionysium, & Gregorium, quia Gregorius quintum ordinem dicit esse Principatus, & 7. Virtutes Dionysii econverso. Cum ergo dictum sit, quod officium quinti ordinis est præesse corporalibus, & obuiare legibus naturæ. Officium autem septimum est præesse gentibus, & populis, forte Gregorius appellat principatus eos, qui præfunt corporalibus: & virtutes, eos, qui præfunt gentibus, & populis. Dionysius autem econverso, ut hoc modo sit discordia, non in sententia, sed in verbis. Hoc tantum magis proprie secundum hunc modum dicendi loquitur Dionysius, quam Gregorius. Non enim proprie dicitur habere Principatum, nisi, qui præest populis, vel gentibus. Non

Gregorii, & Dionysii concordantia

A autem, qui præest rebus corporalibus. Largo tamen modo etiam huiusmodi præesse potest dici Principatus.

Sed sic dicendo, quamvis multi hoc modo velint concordare Dionysium cum Gregorio, non videtur in re admittere Gregorium, qui virtutibus tribuit miracula facere. secundum ipsum ergo virtutes præfunt corporalibus, & ad eas spectat obuiare legibus naturæ. Pro eodem ergo accipit Gregorius virtutes, pro quo accipit Dionysius. sic & Principatus oportet, quod accipiat pro eodem.

B Possumus ergo aliter concordare. Dicemus enim, quod utrumque dictum potest habere fulcrum ex Scriptura sacra. Nam Apostolus ad Eph. ordinat ordines Angelorum, sicut ordinat Dionysius dicens, Christum constitutum esse supra omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem, ubi procedit in ordinibus ascendendo. Nam cum ultimo loquatur de Dominationibus, quæ sunt super omnes ordines, quos nominavit, oportet intelligi dictum eius, quod supra Principatus sunt Potestates. supra has Potestates, virtutes. Supra, Dominationes: ita, quod virtutes collocantur inter Dominationes, & Præates, & sunt quintus ordo, sicut Dionysius. ponit. Sed ad Coloss. ait: Omnia sunt condita in Deo, siue Throni, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates. hic autem loquitur de ordinibus descendendo, & ponit Principatus inter Dominationes, & Potestates, ubi prius posuerat virtutes. Erit ergo secundum hoc Principatus quintus ordo, quem modum ponendi posuit Gregorius.

C Sciendum ergo non esse inconueniens aliquid esse superius simpliciter, quod tamen est inferius aliquomodo. Simpliciter enim loquendo, tribuendo virtutibus officium, quod sibi tribuimus, quod possit obuiare legibus naturæ, oportet virtutes, simpliciter loquendo, esse supra Potestates, & Principatus, non tamen est inconueniens secundum aliquem modum Principatus esse supra potestates, & præates supra Virtutes, sicut Gregorius ordinat. Nam dimissa prima Hierarchia, quæ est assistentium, quam esse super alias omnes concordant: & dimissis Dominationibus, quarum est imperare agenda, & quas immediate se habere ad primam Hierarchiam omnes conueniunt: & dimissis Archangelis, & Angelis, qui præfunt singularibus personis, quos esse infimos ordines omnes ponunt; erit quaestio de his tribus ordinibus, de Virtutibus, Potestatibus, & Principatibus, qui, simpliciter loquendo, ordinandi sunt secundum ordinem Dionysii. quia, ut supra ostendimus, maius officium est virtutum, quam potestatum: & potestatum, quam principatum: tamen secundum aliquem modum est econverso. Nam licet Potestates præfunt bonis spiritibus, quia præfunt principatibus ordinando eos super gentes, & populos, habent tamen potestates aliquod speciale Dominium, a quo etiam possunt denominari, quia præfunt potestatibus aduersis, resistendo eis, ne nos tentent supra id, quod possumus.

Dionysii, & Gregorii concordantia alia.

Sauli in ordinem Angelorum enumeratione controuersia explicatur. Eph. 1.

Superius simpliciter potest esse inferius aliquo modo.

Præesse ergo bonis spiritibus, licet sit propriū Potestatibus, cum hac determinatione, videlicet præesse, quod ordinent principales operarios, qui præsunt Gentibus, & populis, proprium est potestatibus. Communiter tamen loquendo de præesse bonis spiritibus, excepto infimo ordine, hoc est commune omnibus ordinibus, quia semper ordo superior præest inferiori. Si ergo cuilibet istorum trium ordinum volumus dare aliquid speciale, dicemus, quod virtutes præsunt corporalibus, quia hoc specialiter est eis commissum potestates præsunt malis Angelis, quia hoc est eis commissum specialiter, quia & si præsunt bonis, hoc non est eis simpliciter speciale: immo si simpliciter vellemus loqui de tali præesse, vel de tali præpositura, magis attribueremus hoc Dominationibus. Nam huiusmodi præposituram non possumus simpliciter, & absolute attribuire ordinibus primæ Hierarchiæ, quia illi sunt ministri assistentes, & non se intromittunt immediate de operibus, ut præsent aliquibus opera præcipiendo, vel impedimenta remouendo, vel operarios ordinando, vel quæcunque talia faciendo. Huiusmodi ergo præesse potissime attribuire possumus eis, qui sic sunt præpositi, quod sunt super omnes, qui immediate se intromittunt de operibus, huiusmodi autem sunt Dominationes. Eis ergo possumus attribuire præesse bonis Angelis; Principatibus autem possumus attribuire præesse bonis hominibus. Nam illi præsunt gentibus, & populis, inter quos sunt, vel esse possunt multi boni. Cum ergo plus sit præesse bonis Angelis, quam bonis hominibus: & bonis hominibus plus, quam malis Angelis: & multis Angelis, qui corporalibus; erunt Dominationes supra Principatus, & Principatus supra Potestates, & Potestates supra virtutes, sicut ordinavit Gregorius. Licet ergo, simpliciter loquendo, Potestates sint supra Principatus, & ad Potestates spectet ipsos Principatus ordinare ad sua opera; quantum tamen ad hanc conditionem, quod Potestates præsunt malis Angelis, & Principatus bonis hominibus; habent aliquam prærogatiuam Principatus supra Potestates. Sic etiam licet hoc modo præesse corporalibus, quod possint obuiare legibus naturæ, sit longè maius, quam præesse malis spiritibus, vel etiam bonis operariis: tamen quia corporalia absolute loquendo, secundum naturam sunt infra spirituales substantias, siue sint bonæ, siue malæ, ideo, quantum ad hoc, aliquam prærogatiuam habent Potestates supra Virtutes. secundum ergo huiusmodi prærogatiuam potest esse rationale dictum Gregorij, quod Principatus sint supra Potestates, & Potestates sint supra Virtutes. Simpliciter tamen, & absolute loquendo, tenendum est cum Dionysio, quia à diuino, & sancto Professore. 6. de angelica Hierarchia, dixit se habere, quod de Angelis enarrauit. Per illum enim diuinum sanctum Professore, Doctorem Beati Dionysij quidam intelligunt Hierotheum, sed ut Hugo in Comento super dicto passu ait, melius intel-

A ligitur, fuisse Apostolum Paulum, a quo Beatus Dionysius fuit Baptizatus, & in fide Catholica eruditus, ipse enim Paulus raptus usque ad tertium cælum, audiens illa arcana, & videns illa secreta, cognoscens Dionysium esse tantæ litteraturæ, modo, quo fuit possibile, instruxit eum de his, quæ viderat, & audierat, vel de his, quæ fuerunt ei reuelata. Aliqua enim vestigia, secundum quod est possibile viatori, potuerunt remanere Paulo de his, quæ viderat, licet ipsam diuinam essentiam, quam clarè, & apertè creditur vidisse raptus, & à sensibus abstractus, ad suos sensus rediēs videre desisteret, valde ergo in hac materia credendum est Dionysio, in qua tantum, & talem Doctorem habuit. Quod ergo Apostolus Paulus in diuersis locis suarum Epistolarum aliter, & aliter videtur loqui de ordinatione ordinum Angelorum dici potest, quod non intendit Paulus ibi exequi de ordinatione ordinum, unde nec ibi omnes ordines ordinat, sed solum nominat aliquos, innuens per illos omnes ordines Angelorum esse tales, quod super omnes ipsos est Christus constitutus, & quod omnes huiusmodi ordines sunt à Deo, & in Deo cogniti. Siue ergo enumeret eos secundum ordinem, quem habent, siue non; potest dici non esse curandum, quia non versatur circa hoc eius intentio. Vel possumus dicere, quod in locis assignatis tetigit utranque ordinationem Angelorum, videlicet, & ordinationem, quam habent simpliciter, & ordinationem, quam habent secundum quasdam prærogatiuas, secundum quem modum concordamus dicta Dionysij, & Gregorij.

Paulo, qui videtur in raptu diuinam essentiam. & vide Doctorem. infra d. 10. q. 1.

R E S P. A D A R G. D V B. I.

Ad primum dicendum, quod ut patet per habita, utraque positio Dionysij & Gregorij, aliter, & aliter considerata, potest rationabiliter tolerari.

Ad secundum dicendum, quod in Angelis maior est nobilitas, & maior est perfectio ex eo, quod subsunt Deo, à quo habent suas perfectiones, quam ex eo, quod præsunt alijs, quibus suas perfectiones communicant. Ideo in Angelis ordines prælatorum, vel præpositorum, qui constituunt secundam Hierarchiam: non sunt superiores, immo sunt inferiores, quam assistentes Angeli, qui sunt collocati circa Deum, & qui constituunt Hierarchiam primam.

Ad tertium dicendum, quod sapientia diuinorum, vel sapere ea, quæ Dei sunt, est Mater, & Genitrix omnium bonorum, prout in tali sapientia diuinorum concluditur diuinus amor. Qui enim sic diuina saperet, quod ea non amaret, & non delectaretur in eis, non esset sapiens, neque prudens, quia non esset bonus, & impossibile est prudentem esse non entem bonum, ut dicitur in 6. Eth. Scientia ergo diuinorum, ut includit diuinum

cap. 12.

amorem,

Dionysij præceptor, & Pauli co-trouersia explicatur.

Dionysius fuit Baptizatus ab Apo.